

Socialstyrelsen

Inspirationsmateriale

Serviceovens

§ 11 stk. 3

– en tidlig og
forebyggende
indsats

Socialstyrelsen

Publikationen er udgivet af
Socialstyrelsen
Edisonsvej 18, 1.
5000 Odense C
Tlf: 72 42 37 00
E-mail: info@socialstyrelsen.dk
www.socialstyrelsen.dk

Forfatter: Socialstyrelsen i samarbejde med Ankestyrelsen
Layout: www.kreativgrafisk.dk
Tryk: Jørn Thomsen Elbo
2. udgave
Udgivet juni 2017

Download eller se sti til rapporten på www.socialstyrelsen.dk.
Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse af kilde.

ISBN: 978-87-93407-34-3
Digital ISBN: 978-87-93407-35-0

Serviceovens

§ 11 stk. 3

– en tidlig og
forebyggende
indsats

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	6	Spørgsmål og svar om vurdering	23
2. Servicelovens § 11	8	Den forebyggende og tidlige indsats	24
Det overordnede formål	9	Valg af indsats	25
Hvad siger loven?	9	Typer og eksempler på forebyggende	
Ændringer i § 11	10	indsatser efter § 11, stk. 3	25
Uændrede bestemmelser,		Spørgsmål og svar om indsatser	28
§ 11, stk. 2, 7, 8 og 9	12	Hvis du vil vide mere	29
3. Særlige forhold om § 11, stk. 3	14	Opfølgning	30
En forebyggende indsats skal kunne		Opmærksomhedspunkter	30
iværksættes umiddelbart og hurtigt	15	Spørgsmål og svar om opfølgning	31
Hvem er målgruppen for § 11, stk. 3?	15	4. Cases – vurdering, indsats og	
Forholdet mellem § 11, stk. 3, § 50		opfølgning	32
og § 52, stk. 3	16	Case 1	34
(Ikke) afgørelse, klageadgang		Case 2	38
og notatpligt	18	Case 3	43
Spørgsmål og svar om at tage notat	18	5. Ankestyrelsens vurdering af brugen af	
Opmærksomhedspunkter	19	§ 11, stk. 3	48
Om vurdering, indsats og opfølgning	20	Eksempel 1	49
Konkret individuel vurdering –		Eksempel 2	50
Inspiration til socialfaglig vurdering	21	Eksempel 3	51
De enkelte elementer i vurderingen	21		
Behov for supplerende oplysninger			
til brug for vurderingen	22		

1 Indledning

I arbejdet med børn og unge har mange kommuner i dag fokus på, hvordan forebyggelse og en tidlig indsats kan bidrage til at undgå, at problemerne hos barnet, den unge og/eller familien udvikler sig til sværere sager. En række undersøgelser peger på, at der er store menneskelige, faglige og økonomiske gevinster ved at investere i forebyggelse og dermed fastholde flere børn inden for det almene systems rammer. En tidlig forebyggende indsats betaler sig og giver livslang effekt. Forskning viser tillige, at en tidlig forebyggende indsats gavner børnene og deres familier både på kort og langt sigt.

Det øgede fokus på en forebyggende og tidligere indsats har givet anledning til en række spørgsmål om, hvilke muligheder der er for at bruge servicelovens § 11, den såkaldte forebyggelsesparagraf, til at understøtte det tidlige forebyggende arbejde på børne- og ungeområdet. § 11 giver nemlig kommunerne mulighed for at sætte ind tidligt, inden problemerne i barnets, den unges eller familiens liv vokser sig store, og der bliver behov for mere omfattende foranstaltninger.

Lovændringen af servicelovens § 11 er en del af *Forebyggelsespakken Tidlig indsats – livslang effekt*. Målet med Forebyggelsespakken er netop at styrke kommunernes muligheder for at sætte tidligt ind med forebyggende arbejde for at sikre en tidlig og målrettet indsats over for børn og unge i sårbare og udsatte positioner.

I kommunernes arbejde med den tidlige forebyggende indsats er der undervejs opstået en række spørgsmål om, hvordan særligt § 11, stk. 3, kan anvendes i praksis. Derfor har Socialstyrelsen i samarbejde med Ankestyrelsen udarbejdet dette inspirationsmateriale.

Inspiration til praksis ved brug af § 11, stk. 3

Inspirationsmaterialet skal understøtte kommunernes arbejde med en tidlig indsats og forebyggelse og en kvalificeret brug af servicelovens § 11, stk. 3. Inspirationsmaterialet giver en praksisnær beskrivelse af, hvordan du kan bruge § 11, stk. 3, i det forebyggende arbejde. Foruden en række eksempler og konkrete cases, vil du i materialet kunne finde svar på spørgsmål som:

- Hvem er målgruppen for indsatser efter § 11, stk. 3, og hvad er snitfladerne mellem § 11, stk. 3, og § 50?
- Hvilke elementer kan du overveje, når du skal vurdere, om et problem kan afhjælpes med en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3?
- Hvilke indsatser kan du give og skal du følge op på en indsats efter § 11, stk. 3?
- Og ikke mindst: Hvad siger loven, og hvad er god forvaltningskik?

Inspirationsmaterialets tilblivelse og vidensgrundlag

Socialstyrelsen har i samarbejde med Ankestyrelsen gennemført 13 temamøder om servicelovens § 11, stk. 3, i 2015 for at understøtte kommunernes korrekte anvendelse af § 11, stk. 3. Møderne formidlede viden om lovændringen og anvendelsesmulighederne til kommunerne. Møderne blev samtidig brugt til dialog om brugen af paragraffen med fokus på at indsamle viden om, de spørgsmål og udfordringer kommunerne oplever med brugen af denne. Der skal lyde en stor tak til deltagerne på temamøderne for gode input og relevante spørgsmål. De har været med til at forme dette inspirationsmateriale.

Inspirationsmaterialet tager sit udgangspunkt i lovgivningen og bruger erfaringer fra temamøderne og Socialstyrelsens øvrige arbejde med kommunerne (fx Task Force, Partnerskabsprojekt og andre projekter under Forebyggelsespakken) til at belyse de spørgsmål, der opstår i forbindelse med kommunernes brug af bestemmelsen.

Fokus og læsevejledning

Fokus i dette inspirationsmateriale er servicelovens § 11, stk. 3. Dette hænger sammen med, at kommunerne har udtrykt et særligt ønske om at få præciseret netop denne, og § 11, stk. 3, er samtidig et af de stykker i bestemmelsen, der blev udvidet med lovændringen.

Inspirationsmaterialet henvender sig primært til sagsbehandlere. Det er hensigten, at inspirationsmaterialet skal kunne benyttes som opslagsmateriale til støtte og inspiration til at omsætte lovgivningen til praksis.

I kapitel 2 beskrives den samlede bestemmelse om § 11 i kortere form med såvel de videreførte og nye stykker.

I kapitel 3 beskrives de særlige forhold, der gør sig gældende for § 11, stk. 3. Herefter beskrives faserne vurdering, indsats og opfølgning, og der gives inspiration til, hvordan man som sagsbehandler kan kvalificere sagsbehandlingen. Der lægges vægt på inspiration til foretagelse af en socialfaglig vurdering, overvejelser om valg af indsats samt råd til at følge op på indsatsen.

I kapitel 4 præsenteres tre cases, der illustrerer, hvilke overvejelser man som sagsbehandler kan gøre sig, når man skal foretage en vurdering af, hvorvidt en given problemstilling kan løses med en forebyggende indsats. Case-ene giver også bud på indsats og opfølgning.

I kapitel 5 præsenteres i anonymiseret form tre eksempler på, hvordan kommuner har anvendt § 11, stk. 3. I eksemplerne beskrives det, hvordan Ankestyrelsen konkret har forholdt sig til, om kommunerne har lavet en korrekt faglig vurdering i forhold til iværksættelse af en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3.

Henvisninger til serviceloven er kun angivet med paragraftegn og lovnummer. Når der henvises til anden lovgivning, præciseres det, hvilken lov der er tale om.

Inspirationsmaterialet beskæftiger sig med lovgivningen og tilbuddene i forhold til børn og unge. Det vil sige aldersgruppen fra 0 til 17 år.

Inspirationsmaterialet er udgivet af Socialstyrelsen i samarbejde med Ankestyrelsen.

Mere viden

<http://socialstyrelsen.dk/tidlig-indsats-livslang-effekt>

<http://socialstyrelsen.dk/tidlig-indsats-og-samfundsokonomi>

<http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/handbog-om-barnets-reform>

<http://socialstyrelsen.dk/task-force-born-og-unge>

Spørgsmål omkring servicelovens § 11 rettes til Ankestyrelsens juridiske hotline, se www.ast.dk eller Ankestyrelsens generelle telefoniske vejledning: tlf. 33 41 12 00.

2

Serviceovens § 11

I dette kapitel beskrives det overordnede formål med serviceovens § 11 efterfulgt af en kort gennemgang af ændringerne såvel som de uændrede stykker i paragraffen.

Det overordnede formål

Formålet med serviceovens § 11 er at understøtte *det tidlige forebyggende arbejde* på børne- og ungeområdet, og give kommunerne mulighed for at sætte ind tidligt, inden problemerne vokser sig så store, at der bliver behov for mere omfattende indsatser.

§ 11 skal ses som et værktøj til at arbejde strategisk med at forebygge, at børn i sårbare situationer får alvorligere problemer. For at kunne gøre det, er det væsentligt, at kommunerne har et fælles sprog og en fælles forståelse af mulighederne med § 11, stk. 3. Forebyggelse, tidlig indsats og tidlig opsporing går hånd i hånd.

Tidlig forebyggelse, opsporing og indsats

Begrebet tidlig indsats dækker dels opsporing og forebyggelse af problemer, dels den indsats, der skal afhjælpe problemerne så tidligt som muligt:

- *Tidlig forebyggelse* indebærer, at fagpersoner er opmærksomme på at hindre et problem i at opstå
- *Tidlig opsporing* indebærer en skærpet opmærksomhed på bekymrende adfærd hos eller bekymrende forhold omkring et barn fra fagpersoner i dagtilbud, skole og sundhedsplejen
- *Tidlig indsats* indebærer, at fagpersoner så vidt mulig afhjælper problemer via en rettidig, koordineret og kvalificeret indsats

Hvad siger loven?

Lov om social service (Serviceoven)
Lov nr. 573 af 24. juni 2015, jf. lovbekendtgørelse nr. 1053 af 8. september 2015

§ 11. Kommunalbestyrelsen skal tilrettelægge en indsats, der sikrer sammenhæng mellem kommunens generelle og forebyggende arbejde og den målrettede indsats over for børn og unge med behov for særlig støtte.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal som led i det tidlige forebyggende arbejde sørge for, at forældre med børn og unge eller andre, der faktisk sørger for et barn eller en ung, kan få en gratis familieorienteret rådgivning til løsning af vanskeligheder i familien. Kommunalbestyrelsen er forpligtet til ved opsøgende arbejde at tilbyde denne rådgivning til enhver, som på grund af særlige forhold må antages at have behov for det. Tilbuddet om rådgivning skal også omfatte vordende forældre. Såvel forældre som børn og unge, der alene søger rådgivning, skal kunne modtage denne anonymt og som et åbent tilbud.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde en forebyggende indsats til barnet, den unge eller familien, når det vurderes, at støtte efter nr. 1-4 kan imødekomme barnets eller den unges behov. Kommunalbestyrelsen kan tilbyde følgende forebyggende indsatser:

1. Konsulentbistand, herunder familierettede indsatser.
2. Netværks- eller samtalegrupper.

3. Rådgivning om familieplanlægning.
4. Andre indsatser, der har til formål at forebygge et barns eller en ungs eller familiens vanskeligheder.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om at yde økonomisk støtte til forældremyndighedsindehaveren, når kommunalbestyrelsen vurderer, at støtte efter nr. 1 og 2 kan imødekomme barnets eller den unges behov for særlig støtte. Der kan ydes økonomisk støtte til:

5. Udgifter i forbindelse med konsulentbistand, jf. stk. 3, nr. 1.
6. Udgifter i forbindelse med prævention.

Stk. 5. Støtte efter stk. 4, nr. 1, er betinget af, at forældremyndighedsindehaveren ikke selv har tilstrækkelige midler til det.

Stk. 6. Kommunalbestyrelsen kan som led i det forebyggende arbejde beslutte at tilbyde økonomisk støtte til fritidsaktiviteter til børn og unge, der har behov for særlig støtte. Kommunalbestyrelsen kan fastsætte kriterier for tildeling af støtte efter 1. pkt. Kommunalbestyrelsens afgørelse om tildeling af støtte til fritidsaktiviteter kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Stk. 7. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde gratis rådgivning, undersøgelse og behandling af børn og unge med adfærdsvanskeligheder eller nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne samt deres familier. Opgaverne kan varetages i samarbejde med andre kommuner.

Stk. 8. Kommunalbestyrelsen skal etablere en særlig familievejlederordning for familier med børn under 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Vejledningen skal tilbydes, inden for 3 måneder efter at kommunalbestyrelsen har fået kendskab til, at funktionsnedsættelsen er konstateret.

Stk. 9. Social- og indenrigsministeren forhold fastsætter nærmere regler om familievejlederordningen

Reglerne om, hvordan kommunen skal behandle sager, findes i en række love, blandt andet serviceloven, offentlighedsloven, forvaltningsloven, persondataloven og retssikkerhedsloven. I en korrekt sagsbehandling skal der derudover tages hensyn til god forvaltningsskik.

Ændringer i § 11

Lovændringerne af § 11 i forbindelse med Forebyggelsespakken rummer både helt nye elementer samt præciseringer. De ændringer, der vedrører § 11, stk. 3, udfoldes i næste kapitel.

Lovændringer af servicelovens § 11

Der er i 2010 til 2014 vedtaget flere ændringer af blandt andet lov om social service for at styrke og forbedre indsatsen over for udsatte børn og unge.

Barnets Reform (2011) trådte i kraft 1. januar 2011 ved lov nr. 628 af 11/06/2010, og satte barnets tarv og retssikkerhed i centrum og indeholdt ændringer i § 11. Desuden blev der vedtaget en række afbureaukratiseringstiltag.

§ 11 blev justeret med henblik på at understøtte en tidlig indsats. Med ændringen af § 11, stk. 3 blev der skabt mulighed for lettere at hjælpe familier med mindre støttebehov, men som krævede et længevarende og mere konkret rådgivningstilbud, end hvad der kunne ydes som åben anonym rådgivning. Kommunerne fik derfor med Barnets Reform mulighed for at tilbyde konsulentbistand i situationer, hvor den familieorienterede rådgivning ikke var tilstrækkelig. Forældre og børn kunne dermed få tilbudt afgrænset forebyggende konsulentbistand, uden der blev truffet en afgørelse og uafhængigt af, om der var iværksat eller gennemført en børnefaglig undersøgelse.

Forebyggelsespakken (2014) trådte i kraft 1. oktober 2014 ved lov nr. 576 af 10/06/2014 og indeholdt

lovændringer om § 11. Lovændringerne skal styrke den tidlige og forebyggende indsats i kommunerne.

Formålet var at understrege, at kommunen skal sikre en tidlig og forebyggende indsats over for børn og unge og deres familier i kommunen, således at der sikres sammenhæng mellem kommunens generelle og forebyggende arbejde og den målrettede indsats over for børn og unge med særlig behov for støtte.

Lovændringerne af § 11 i forbindelse med Forebyggelsespakken rummer både præciseringer og helt nye elementer. Præciseringerne vedrører målgruppebeskrivelse, kategorier af hvilke typer indsatser, kommunen kan tilbyde, samt hvilke udgifter kommunerne kan give økonomisk bistand til. Som noget nyt er der indført en overordnet ramme for det forebyggende arbejde i paragraffen. Derudover er der indført mulighed for, at kommunerne kan beslutte at tilbyde økonomisk støtte til fritidsaktiviteter til børn og unge, der har behov for særlig støtte.

Ændringerne i § 11 vedrører indledningen i stk. 1, samt stykkerne 3, 4, 5 og 6.

Disse (med undtagelse af § 11, stk. 3) beskrives i det følgende afsnit, hvorefter de uændrede stykker kort beskrives.

Hvad er nyt?

I forbindelse med Forebyggelsespakken i 2014 er der som noget nyt:

- indført en overordnet ramme for det forebyggende arbejde i paragraffen i § 11, stk. 1.
- indført mulighed for, at kommunerne kan beslutte at tilbyde økonomisk støtte til fritidsaktiviteter til børn og unge, der har behov for særlig støtte

Hvad er præciseringer?

I forbindelse med Forebyggelsespakken i 2014 er følgende præciseret:

- målgruppen for § 11, stk. 3 og 4
- at kommunerne kan tilbyde flere forskellige typer af indsatser efter § 11, stk. 3
- hvilke udgifter kommunerne kan give økonomisk støtte til i forbindelse med en forebyggende indsats efter § 11, stk. 5 og 6

Nedenfor fremgår ændringerne af § 11, som trådte i kraft i 2014.

Rammen for det forebyggende arbejde, servicelovens § 11, stk. 1

Nedenfor fremgår ændringerne af § 11 som trådte i kraft i 2014:

§ 11, stk. 1, er med Forebyggelsespakken ændret til at danne rammen for det forebyggende arbejde ved at præcisere, at kommunen har ansvar for at tilrettelægge en indsats, der sikrer sammenhæng mellem kommunens generelle forebyggende arbejde og den målrettede indsats over for børn og unge med behov for særlig støtte.

Målgruppe og typer af indsatser, servicelovens § 11, stk. 3

Ændringer af servicelovens § 11, stk. 3, uddybes i næste kapitel.

Økonomisk støtte til udgifter i forbindelse med konsulentbistand og i forbindelse med prævention, servicelovens § 11, stk. 4, og stk. 5

§ 11, stk. 4 og 5 er med lovændringen flyttet fra servicelovens § 52 a for at skabe en sammenhæng til de forebyggende indsatser. Kommunen har mulighed for at give økonomisk støtte til afgrænsede udgifter i forbindelse med en forebyggende indsats. Det drejer sig om økonomisk støtte til udgifter i forbindelse med konsulentbistand og til ud-

gifter i forbindelse med prævention, herunder mulighed for at afholde udgiften til selve præventionen.

Økonomisk støtte til konsulentbistand er betinget af, at forældremyndigheds-indehaveren ikke selv har tilstrækkelige midler til det. Der skal således foretages en transgvurdering.

Økonomisk støtte i forbindelse med konsulentbistand kan gives, hvis forældrene for eksempel har *udgifter som følge af indsatsen*, som de ikke selv har råd til at afholde. Udgifterne til selve indsatsen afholdes af kommunen. Der træffes afgørelse om støtte efter stk. 4 og 5.

Eksempel

En familie fik tilbud om konsulentstøtte i form af familiebehandling på en familieinstitution i nabokommunen. Samtidig blev forældrene tilbudt at gå i parterapi. Kommunen dækkede udgiften til indsatsen. Familien søgte om at få dækket deres transportomkostninger (udgifter som følge af indsatsen). Der blev foretaget en transgvurdering, hvilket resulterede i, at forældrene fik dækket transportudgifterne til nabokommunen.

Økonomisk støtte til fritidsaktiviteter, serviceloven § 11, stk. 6

Med lovændringen i 2014 blev § 11, stk. 6, indført. Heri lyder det, at den enkelte kommune som led i det forebyggende arbejde, *kan* beslutte at tilbyde økonomisk støtte til fritidsaktiviteter til børn og unge med behov for særlig støtte. Formålet er at give børnene og de unge, der ellers ikke deltager i fritidsaktiviteter, muligheden for at deltage i fritidsaktiviteter på lige fod med andre børn og unge.

Der kan via § 11, stk. 3, tilbydes rådgivning om fritidsaktiviteter (fx vejledning om, hvilke muligheder, der er i et konkret område), og som noget nyt i § 11, kan der med § 11, stk.

6, gives støtte til udgifter til fritidsaktiviteter, eksempelvis kontingent og udstyr via § 11, stk. 6.

Kommunerne har mulighed for at fastsætte kriterier for tildeling af økonomisk støtte til fritidsaktiviteter og *fravige* princippet om en konkret, individuel vurdering. En kommune vil for eksempel kunne opstille kriterier for familiens økonomiske forhold eller en målrettet indsats for et særligt boligområde. Et eksempel herpå drejer sig om en kommune, der har besluttet at give støtte alene til kontingent (ikke udstyr) på et max beløb på kr. 1500 og til én aktivitet årligt. Flere kommuner giver Fritidspas via § 11, stk. 6, og nogle kommuner yder økonomisk støtte til fx fodboldskole via § 11, stk. 6.

Det er kommunens *eget valg og prioritering*, om den vil benytte muligheden for at give økonomisk støtte til fritidsaktiviteter, og eventuelt hvad kommunen ønsker at give tilskud til.

En kommune kan beslutte, at muligheden for at give økonomisk støtte til fritidsaktiviteter ikke anvendes, fordi man i kommunen har valgt andre indsatser i det forebyggende arbejde.

Det er muligt for kommunen at begrænse åbenbare grundløse ansøgninger om økonomisk støtte til fritidsaktiviteter, ved at offentliggøre eller oplyse om de kriterier, kommunen har valgt at opstille.

Uændrede bestemmelser, § 11, stk. 2, 7, 8 og 9

Kommunen er forpligtet til at tilbyde rådgivning og være opsøgende i forhold til forældre og børn, der kunne have behov for familieorienteret rådgivning.

Forældre og børn, der søger rådgivning til løsning af vanskeligheder i familien, skal kunne få rådgivning anonymt og som et åbent tilbud efter § 11, stk. 2.

Et barn eller en ung har ret til åben og anonym rådgivning på lige fod med forældrene, og rådgivningen kræver ikke, at barnet eller den unge har fået tilladelse fra forældremyndighedsindehaveren. Der skal ikke oprettes en sag, og der er ikke notatpligt.

Rådgivning, undersøgelse og behandling af børn og unge med adfærdsvanskeligheder eller med fysisk eller psykisk funktionsevne samt særlig familievejlederordning, er lige-

ledes videreført i henholdsvis § 11, stk. 7 og 8. Disse lå tidligere i § 11, stk. 4 og 5. § 11, stk. 9 bemyndiger ministeren til at fastsætte nærmere regler for familievejlederordningen, som det er sket med bekendtgørelse om familievejlederordningen (BEK nr. 583 af 23/06/2009).

De uændrede stykker vil ikke blive beskrevet nærmere i dette inspirationsmateriale.

3

Særlige forhold om § 11, stk. 3

En forebyggende indsats skal kunne iværksættes umiddelbart og hurtigt

En forebyggende indsats efter § 11, stk. 3, kræver derfor ikke udarbejdelse af en børnefaglig undersøgelse eller udarbejdelse af en handleplan.

Erfaringen viser, at de største udfordringer i forbindelse med § 11, stk. 3, er at foretage en afgrænsning mellem, hvornår der skal igangsættes en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3, og hvornår der skal udarbejdes en børnefaglig undersøgelse efter § 50/igangsættes støtte efter § 52, stk. 3.

Det er målgruppen og problemstillingerne, der skal skelnes imellem, når det skal vurderes, hvilken type af støtte, der er behov for.

Dette kapitel beskriver målgruppen for en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3, snitfladen til § 50 og § 52 ligesom andre særlige forhold som omkring § 11, stk. 3, gennemgås. Følgende spørgsmål vil blive besvaret:

Hvad siger lovgivningen om § 11, stk. 3, om målgrupper og typer af indsatser, og om hvordan man anvender § 11, stk. 3 i praksis? Hvordan kan man foretage vurderingen af, om der skal iværksættes forebyggende støtte eller om der er behov for mere indgribende foranstaltninger?

I afsnittet om “Konkret individuel vurdering – inspiration til socialfaglig vurdering” gives inspiration til, hvilke over-

vejelser man som sagsbehandler kan gøre sig, når man skal vurdere, hvorvidt en given problemstilling, vil kunne afhjælpes med en indsats efter § 11, stk. 3.

I afsnittene om “Den forebyggende og tidlige indsats” og “Opfølgning” gives ligeledes inspiration til, hvilke overvejelser man bør gøre sig, når der skal foretages beslutning om en indsats samt råd til at følge op på denne indsats.

Hvem er målgruppen for § 11, stk. 3?

Ifølge § 11, stk. 3, skal kommunerne tilbyde en forebyggende indsats til barnet, den unge eller familien, når det vurderes, at støtte efter bestemmelsens nr. 1 til 4 kan imødekomme barnets eller den unges behov.

En forebyggende indsats efter § 11, stk. 3, kan tilbydes i det tilfælde, hvor det antages, at

- problemerne ikke er så komplekse, at der er behov for særlig støtte efter servicelovens kapitel 11
- indsatsen er relevant i forhold til at løse konkrete, afgrænsede problemstillinger, som giver sig udslag i et særligt støttebehov hos barnet eller den unge
- problemstillingen har indflydelse på barnets trivsel

Det, der adskiller sig i forhold til målgruppen for § 50, er, at målgruppen for § 11, stk. 3, har et mindre og mere afgrænset støttebehov.

Hvis der er tale om mere komplekse problemstillinger, skal man udarbejde en børnefaglig undersøgelse.

Forholdet mellem § 11, stk. 3, § 50 og § 52, stk. 3

Målgruppen for § 11, stk. 3, er børn, unge og familier, der har *mindre* behov for støtte, end § 50 tilsiger. Det vil sige familier, børn og unge, der ikke har så komplekse problemer, at der vurderes at være behov for særlige foranstaltninger efter servicelovens kap. 11 om særlig støtte til børn.

Det er vigtigt at være opmærksom på *kompleksiteten* af problemstillingen. Hvis barnets eller den unges problem er relativt afgrænset, er der ikke behov for nærmere undersøgelse efter § 50 for at kunne iværksætte den rette indsats.

Hvis problemet er mere komplekst, er der behov for en børnefaglig undersøgelse for at få udredt barnets og familiens forhold nærmere i forhold til at kunne iværksætte den rette støtte.

Se også afsnit om “De enkelte elementer i vurderingen”, hvor der gives inspiration til, hvilke overvejelser man kan gøre sig om kompleksitet mv., når man skal foretage en socialfaglig vurdering af, hvorvidt problemstillingen kan løses med en forebyggende indsats eller med indsatser efter servicelovens kapitel 11.

§ 11, stk. 3, og børnefaglig undersøgelse

En forebyggende indsats efter § 11, stk. 3, er mulig før, under og efter en § 50-undersøgelse.

Før en § 50-undersøgelse:

Støtte efter § 11, stk. 3, kan vise sig ikke at være nok til at afhjælpe problemstillingen. Det kan føre til en afgørelse om, at der skal udarbejdes en børnefaglig undersøgelse.

Under en § 50-undersøgelse:

Der er mulighed for at iværksætte en indsats efter § 11, stk. 3, mens en børnefaglig undersøgelse gennemføres, hvis det vurderes, at en forebyggende indsats er tilstrækkelig til at imødekomme et konkret afgrænset behov hos barnet eller den unge. Det skal dog understreges, at støtte sideløbende med en børnefaglig undersøgelse skal iværksættes efter servicelovens § 52, stk. 3, i de tilfælde, hvor det er af væsentlig betydning for et barns eller en ungs særlige behov for støtte, og hvor særlige forhold taler for at iværksætte foreløbig eller akut støtte, allerede under udarbejdelsen af den børnefaglige undersøgelse.

Efter en § 50-undersøgelse:

En børnefaglig undersøgelse kan munde ud i en begrundet stillingtagen, der viser, at der ikke er grundlag for at iværksætte en foranstaltning efter servicelovens § 52, stk. 3, men at der er behov for rådgivning, konsulentbistand eller andre forebyggende indsatser efter § 11.

Det er vigtigt at understrege, at det ikke er intentionen med § 11, stk. 3, at den anvendes som en del af en børnefaglig undersøgelse. Men hvis et barn modtager støtte efter § 11, stk. 3, og man undervejs i indsatsen vurderer, at denne indsats ikke er tilstrækkelig, og der i stedet er behov for en børnefaglig undersøgelse, kan viden fra forløbet indgå som en del af den børnefaglige undersøgelse.

Er der tvivl om, hvorvidt et tilbud om § 11, stk. 3 kan afhjælpe det problem, som barnet, den unge eller familien har, er udgangspunktet, at der skal gennemføres en børnefaglig undersøgelse efter § 50. Det kunne være, hvis problemstillingen ikke er klar og afgrænset. Det er vigtigt her at pointere, at den børnefaglige undersøgelse ikke må være mere omfattende, end formålet tilsiger. Undersøgelsen skal alene skabe enten vished om, at et tilbud efter § 11, stk. 3, er tilstrækkeligt eller alternativt, at der er behov for støtte efter servicelovens øvrige bestemmelser.

Socialstyrelsen har udviklet et materiale til faglig refleksion over kvalitet i udarbejdelsen af børnefaglige undersøgelser og handleplaner. Her findes blandt andet inspiration til afgrænsning af undersøgelsen, eksempler på børnefaglige undersøgelser samt katalog med socialfaglige og metodiske opmærksomhedspunkter:

Materialet kan downloades på Socialstyrelsens hjemmeside.

Vurderingen af, om den hjælp kommunen tilbyder et barn eller en ung og dennes familie, skal iværksættes efter servicelovens § 11, stk. 3, eller § 52, stk. 3, vil bero på en konkret, individuel og skønsmæssig vurdering af barnets behov og forudsætninger og herunder f.eks. af sagens kompleksitet og problemtyngde.

Fire måneders frist for børnefaglig undersøgelse

Det fremgår af servicelovens § 50, stk. 7, at en børnefaglig undersøgelse skal afsluttes senest 4 måneder efter, at kommunen er blevet opmærksom på, at et barn eller en ung kan have behov for særlig støtte. Fristen skal være med til at sikre hurtig rettidig indsats. Fristen løber fra det tidspunkt, hvor kommunens sociale myndigheder modtager en underretning eller en henvendelse, der giver anledning til bekymring, eller selv bliver opmærksom på problemerne.

Når kommunen skal vurdere, om et barn eller en ung har behov for en forebyggende indsats, eller om det er nødvendigt med en børnefaglig undersøgelse, er det væsentligt, at kommunen er opmærksom på, om der er et tilstrækkeligt kendskab til omfanget og karakteren af barnets eller den unges problemer. Derfor vil der være tilfælde, hvor kommunen må indhente yderligere oplysninger end de oplysninger, der fremgår af første henvendelse. Den tid, der går med at indhente yderligere oplysninger til vurde-

ringen, tæller med i de fire måneder, hvis det besluttes at iværksætte en børnefaglig undersøgelse.

Forvaltningens forberedelse, interne sagsbehandlings-skrift og overvejelser kan ikke i sig selv danne grundlag for en fristforlængelse.

Eksempel

Kommunen modtager en mail fra en unavngiven person, der kort skriver, at hun er bekymret for nabosens 4-årige datter, fordi moderen har haft flere forskellige kærester, og pigen er overladt til sig selv. Kommunen vurderer, at der ikke er tale om en akut situation og får efter en måned indhentet oplysninger fra daginstitution, som oplyser, at det sjældent er moderen, der henter barnet, og at barnet virker forsømt og trist. Kommunen indkalder moderen til møde på forvaltningen. Mødet bliver efter flere aflysninger fra moderen holdt 2 ½ måned efter den korte mail fra naboen. Det fremgår af sagens akter, at moderen møder småberuset op til samtalen, og hendes beskrivelse af hverdagen giver indtryk af en ustabil hverdag for barnet. På den baggrund beslutter kommunen at iværksætte en børnefaglig undersøgelse. Fire måneders fristen løber fra modtagelsen af mailen, fordi den gav kommunen anledning til bekymring.

Det er således væsentligt, at kommunen hurtigt reagerer på bekymringer, så det hurtigt bliver afdækket, hvorvidt den givne problemstilling kan afhjælpes med forebyggende støtte, eller hvorvidt der er behov for støtte efter servicelovens kapitel 11, så de relevante tiltag hurtigt kan igangsættes.

Der vil også være tilfælde, hvor kommunen iværksætter en forebyggende indsats, som efterfølgende viser sig ikke at være tilstrækkelig, og det vurderes, at det alligevel er nødvendigt med en børnefaglig undersøgelse. Fire måne-

ders fristen skal i de tilfælde regnes fra det tidspunkt, hvor kommunen fx ved opfølgning eller yderligere underretninger bliver opmærksom på, at den forebyggende foranstaltning ikke var tilstrækkelig.

Eksempel

En mor henvender sig til en kommune og beder om støtte til sin datter, fordi pigens far, som hun indimellem har samvær med, har et alkoholmisbrug. Moderen vurderer, at pigens bekymringer for faderen begynder at påvirke hendes skolegang og koncentration. Pigen tilbydes støtte efter § 11, stk. 3, i en ungegruppe for børn af alkoholikere.

I første omgang blev det vurderet, at ungegruppen var tilstrækkelig støtte. Men i takt med, at der kom flere underretninger om fortsat bekymring for pigen, blev kommunen opmærksom på, at der eventuelt var flere grunde til pigens mistrivsel. Det blev derfor besluttet, at der skulle i værksættes en børnefaglig undersøgelse. Fire månedersfristen løb fra det tidspunkt, hvor vurderingen blev ændret til, at der var behov for en børnefaglig undersøgelse.

(Ikke) afgørelse, klageadgang og notatpligt

Der skal ikke træffes afgørelse om iværksættelse af en forebyggende indsats efter servicelovens § 11, stk. 3. Det betyder, at der ikke er klageadgang og heller ikke notatpligt efter offentlighedsloven.

Der kan derimod klages over afgørelsen om, at der *ikke* iværksættes en børnefaglig undersøgelse. Kommunen skal vejlede den unge eller forældrene om klagemulighederne.

At der ikke er notatpligt efter offentlighedsloven betyder, at der ikke er en lovmæssig pligt til at notere oplysninger ned, der ellers er i sager, hvor der bliver truffet en afgørelse. Men det er ikke ensbetydende med, at der aldrig skal noteres noget i forbindelse med støtte efter § 11, stk. 3.

God forvaltningsskik

- Myndighederne bør altid gøre notat om alle væsentlige ekspeditioner i en sag
- Sager, der behandles af offentlige myndigheder, bør behandles så enkelt og hurtigt som muligt

I henhold til god forvaltningsskik bør kommunen tage notat om væsentlige sagsekspeditionsskridt, der ikke fremgår af andre akter på sagen. Der kan således være behov for at oprette en sag i forbindelse med indsatser efter servicelovens § 11, stk. 3. Sager, der behandles af offentlige myndigheder, bør ligeledes i henhold til god forvaltningsskik behandles så enkelt og hurtigt som muligt.

Kommunen bør tage notat om væsentlige sagsekspeditionsskridt i forhold til at sikre god og systematisk sagsbehandling og samtidig for at sikre, at der ved for eksempel overgange og personaleskift ikke går viden tabt.

Spørgsmål og svar om at tage notat

? Hvis en kommune har valgt, at der altid oprettes sager, når det drejer sig om en indsats efter § 11, stk. 3, kan/skal kommunen så undlade at oprette en sag, hvis indehaver af forældremyndighed ikke ønsker at have en sag?

Svar: En forebyggende indsats efter § 11, stk. 3, er ikke et anonymt tilbud, og forældrene har ikke krav på anonymitet i forhold til kommunen eller mulighed for at insistere på, at der ikke oprettes en sag eller gøres notat.

? **Hvor gør man af sin vurdering, når man ikke har en sag, og der ikke skrives noget ned?**

Svar: Selvom der ikke er tale om en afgørelsessag, gælder der ulovbestemte regler, hvorefter der skal tages notat om væsentlige sagsekspeditions-skridt. Dette gælder også for indsats efter § 11, stk. 3. Det er væsentligt i forhold til god og systematisk sagsbehandling, at der ikke ved for eksempel overgange og personaleskift går viden tabt. Det kan derfor være nødvendigt, at der oprettes en sag.

Opmærksomhedspunkter

Snitflade mellem § 11, stk. 3, og § 11, stk. 2

Tilbud efter § 11, stk. 3, adskiller sig fra generel rådgivning efter § 11, stk. 2, fordi indsatsen efter § 11, stk. 3, i højere grad kan målrettes de konkrete problemstillinger og kan ydes over en længere periode end rådgivning efter § 11, stk. 2.

Samtykke fra forældrene

En indsats efter servicelovens § 11, stk. 3 er et tilbud til børn og forældre, der har behov for det, og som selv ønsker støtten.

Hvis der er delt forældremyndighed, skal der være samtykke fra begge forældre.

Hvis forældrene har delt forældremyndighed men ikke lever sammen og ikke er enige om, hvilken hjælp deres barn har behov for, kan der ikke gives støtte efter § 11, stk. 3.

Servicelovens § 56 gør udtømmende op med i hvilke tilfælde, der kan ydes støtte, selvom forældremyndighedsindehaveren ikke ønsker støtten iværksat. § 11 er ikke nævnt i denne bestemmelse.

Hvis der mangler samtykke fra en eller begge forældremyndighedsindehavere, kan kommunen i stedet iværksætte foranstaltninger efter servicelovens § 52, stk. 3, nr.

1, 3 og 6, hvis kommunen vurderer, at der er et væsentligt behov for støtte, og det vurderes, at formålet med støtten kan opnås uanset det manglende samtykke.

Den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, har ret til efter anmodning at få orientering om barnets forhold, herunder også om, at barnet modtager støtte efter § 11, stk. 3. Man kan kun få orientering om sit barn, ikke om den anden forælder.

Handlekommune

Det er som udgangspunkt den kommune, hvor borgeren bor, der har handleforpligtelsen i forhold til lov om social service. En indsats efter servicelovens § 11, stk. 3, relaterer sig til barnet eller den unge, der har behov for forebyggende støtte. Det gælder, uanset om indsatsen består i støtte til barnet selv eller eksempelvis familierådgivning til forældrene eller en forælder.

Børn under 18 år har som udgangspunkt samme opholdskommune som deres forældre, og det er den kommune, der skal tilbyde en indsats efter servicelovens § 11, stk. 3. Bor forældrene hver for sig, og har barnet samme opholdskommune, som den af forældrene, hvor barnet bor mest, er det også den kommune, der skal tilbyde en indsats efter servicelovens § 11.

Eksempel

Et forældrepar har fælles forældremyndighed over deres barn. Forældrene er skilt og bor i hver deres kommune. Moderen, som er bopælsforælder, bor i A kommune, og faderen bor i B kommune. I forbindelse med, at barnet skal være hos faderen i 7/7-ordning, får faderen en familievejledningsindsats efter servicelovens § 11, stk. 3. Det er A kommune, der beslutter og iværksætter indsatsen.

Om vurdering, indsats og opfølgning

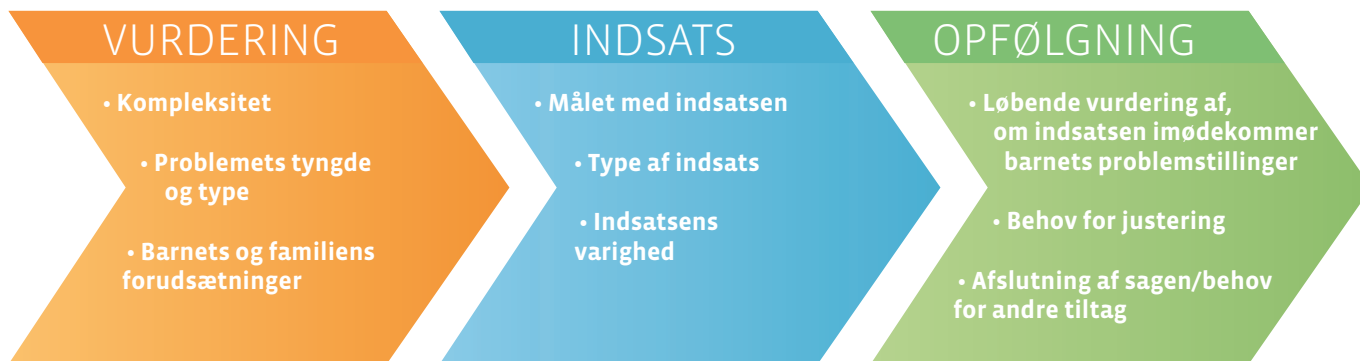
Når man har fået kendskab til, at et barn eller ung har behov for særlig støtte er der særligt tre faser, der gør sig gældende. Der skal der ske en indledende *vurdering* af problemerne og en stillingtagen til, om problemerne kan afhjælpes med forebyggende støtte efter § 11, stk. 3.

Såfremt det vurderes, at problemerne kan afhjælpes med en forebyggende indsats, skal det besluttes, hvilken type af *indsats*, der skal iværksættes. Før der vælges type af indsats, skal det overvejes, hvad der ønskes opnået med indsatsen. Herefter vælges den indsats, der bedst vil kunne modsvare dette.

Det er ikke et lovkrav, at der skal *følges op* på en indsats efter § 11, stk. 3, men det er god forvaltningsskik at gøre dette. Både for at vurdere, om barnets eller den unges behov for støtte er afhjulpet eller fortsat er til stede, samt for at følge op på, om den indsats, der er iværksat, tjener formålet med støtten, eller om der er brug for justeringer. Det vil bero på en individuel vurdering, om det er væsentligt at følge op i den givne sag.

Figur 1 nedenfor viser de tre faser med underliggende tematikker, som behandles i de følgende afsnit.

Figur 1: Vurdering, indsats, opfølgning og underliggende tematikker

Konkret individuel vurdering – Inspiration til socialfaglig vurdering

Vurderingen af, om den rette, tilstrækkelige og relevante hjælp til et barn, en ung og dennes familie er en indsats efter § 11, stk. 3, beror altid på en *konkret individuel vurdering*.

I dette afsnit gives der inspiration til forskellige elementer, der med fordel kan indgå i den socialfaglige vurdering af barnets eller den unges situation. Det gælder også vurderingen af, om der er viden nok om barnets eller den unges situation og problemstillinger, eller om der er behov for at iværksætte en børnefaglig undersøgelse.

Erfaringen viser, at det kan være rigtig svært at vurdere om en given problemstilling kan afhjælpes med en forebyggende indsats, eller om der er behov for foranstaltninger efter servicelovens § 52. Derfor vægter dette afsnit inspiration til, hvilke overvejelser man som sagsbehandler kan foretage sig, når man skal beslutte, hvilken støtte, der er behov for.

De enkelte elementer i vurderingen

Kommunen skal tilbyde en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3, når det vurderes, at en sådan indsats kan imødekomme barnets eller den unges behov. Der er tale om en konkret individuel vurdering, hvor blandt andet følgende elementer kan tages i betragtning:

- Komplexitet
- Problemets tyngde og type
- Barnets eller den unges og familiens forudsætninger

Det fremgår ikke af lovgivningen, at disse elementer skal indgå i en vurdering af, om en given problemstilling kan afhjælpes med forebyggende støtte efter § 11, stk. 3. Men disse elementer kan anses for at være særligt væsentlige i en vurdering. Elementerne kan med fordel vurderes hver for sig og i sammenhæng. Det er ikke muligt forud for en vurdering at beslutte, at et element vægtes højere end andre.

Figur 2 – elementer i en vurdering

En vurdering af kompleksitet, problemets tyngde og type samt barnets, den unges og familiens forudsætninger kan anvendes til at beslutte, om den givne problemstilling kan løses med en forebyggende indsats eller alternativt, om der er behov for en mere omfattende indsats, der ligger udover en indsats givet efter § 11, stk. 3.

I forhold til en vurdering af *kompleksiteten* i en problemstilling, kan det være afgørende om:

- problemstillingen er relateret til en specifik enkeltstående hændelse
- der er tale om en afgrænset problemstilling
- der tidligere har været bekymring for barnet eller den unge, hvad denne bekymring gik ud på, og om der blev taget hånd om bekymringen

En enkeltstående hændelse kan for eksempel være sygdom i nærmeste familie, dødsfald eller skilsmisse. Der er tale om *en afgrænset problemstilling* i de tilfælde, hvor barnet eller den unge ikke har adskillige problemstillinger. Det kan være, at barnet ikke trives i skolen, har koncentrationsbesvær og problemer med at indgå i sociale relationer. I forhold til om der *tidligere har været bekymring* er det vigtigt at vide, da det kan have betydning for den indsats, man vælger at tilbyde.

Hertil kommer, at den *indsats* man umiddelbart vurderer relevant og tilstrækkelig i forhold til problemstillingen også kan indikere, om der er tale om en afgrænset problemstilling. Man skal dog først lægge sig fast på, hvilken indsats man vil tilbyde, når man har foretaget en vurdering af, om problemstillingen falder inden for rammerne af en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3.

Men den indsats, man umiddelbart overvejer til at imødekomme et barn eller en ungs støttebehov, kan være en indikator på, om der er tale om en mere eller mindre kompleks problemstilling.

For eksempel kan et forældreprogram som DUÅ (De Utrolige År) være en forebyggende indsats, hvorimod en indsats som MST (Multi Systemisk Terapi), som henvender sig til unge med tungere og vanskeligere problemstillinger, ikke kan betragtes som en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3.

Problemet's tyngde og type bør også vurderes. Disse to parametre er tæt forbundne.

- Tyngden af problemet relaterer sig til *alvorsgraden* af problemet
- Type handler om årsagen til problemet

I forhold til *tyngde* handler det om at vurdere, hvor alvorligt problemet påvirker barnets eller den unges trivsel og udvikling. Hvordan reagerer barnet eller den unge? Hvilken adfærd udviser barnet, den unge og familien?

Det hænger nært sammen med problemets *type*, som kan beskrives som årsagen til problemet.

Det skal vurderes, hvad årsagen er til problemstillingen og hvor alvorlig den er.

Er der mistanke om overgreb eller er der tale om, at forældrene skal skilles eller dødsfald i nærmeste familie?

Det bør også overvejes, hvor længe problemet har stået på. Hvis problemet forventes at være forbigående og afgrænset tidsmæssigt, eksempelvis at forældrene er blevet skilt, og børnene skal vænne sig til at bo på skift hos moren og faren, taler det for, at problemstillingen kan afhjælpes med en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3.

Sager om viden eller mistanke om *overgreb* vil som udgangspunkt ikke være omfattet af målgruppen for servicelovens § 11. I sager om overgreb er der tale om en type problemstilling, hvor alvorligheden er af en sådan karakter, at det i høj grad vil påvirke barnets eller den unges trivsel og udvikling. Når der modtages en underretning om viden eller mistanke om overgreb mod et barn eller ung, skal kommunen have en skærpet opmærksomhed på at udarbejde en børnefaglig undersøgelse.

Endelig indgår *barnets, den unges og familiens forudsætninger* for at deltage i indsatsen også i vurderingen.

Har familien for eksempel overskud til at indgå i en indsats, og har de erkendelse af behov for hjælp, kan det være et tegn på, at der er tale om en situation, hvor en forebyggende indsats er tilstrækkelig.

Behov for supplerende oplysninger til brug for vurderingen

Der kan være behov for at finde ud af mere om barnet eller familien, før der kan træffes beslutning om, hvorvidt en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3, vil kunne afhjælpe en given problemstilling.

Kommunen kan for eksempel tilvejebringe supplerende oplysninger via samtale med barnet, den unge og/eller familien samt via kontakt til skole, daginstitution eller andre med kendskab til barnet eller den unge. Det beror på en faglig vurdering af, hvilke oplysninger der er behov for. Hvis der synes at være behov for mange flere oplysninger, skal det overvejes, om der er behov for at igangsætte en § 50-undersøgelse for at få udredt barnets eller den unges problemer nærmere.

En indsats efter § 11, stk. 3, forudsætter, at der er foretaget en vurdering af, om en indsats efter § 11, stk. 3, vil kunne afhjælpe en given problemstilling.

Formålet med § 11, stk. 3, er ikke at undersøge eller afklare, hvilken støtte der er behov for.

En iværksættelse af § 11, stk. 3, gives som en forebyggende indsats og skal i sig selv kunne afhjælpe det problem, som barnet, den unge eller familien har. Hvis det viser sig, at støtte efter § 11, stk. 3, ikke er tilstrækkelig til at afhjælpe barnets problemstilling, og det besluttes, at der skal udarbejdes en børnefaglig undersøgelse, vil den viden, der er fremkommet i forbindelse med indsatsen kunne indgå i den børnefaglige undersøgelse.

Spørgsmål og svar om vurdering

? Kan et barn, som er anbragt, få støtte efter § 11, stk. 3, hvis det for eksempel oplever dødsfald i nærmeste familie eller plejefamilie?

Svar: Hjælp og støtte under en anbringelse hører under kommunens opgaver i forbindelse med en anbringelse. Det tilbud, barnet får under en anbringelse, kan dog godt være af samme karakter som et tilbud efter § 11, stk. 3.

? Hvis en familie henvender sig og beder om støtte, har de så krav på en børnefaglig undersøgelse?

Svar: Det er kommunen, der vurderer, om der er behov for en børnefaglig undersøgelse eller en indsats efter § 11, stk. 3. Forældremyndighedsindehaver og barnet eller den unge over 12 år kan klage over afgørelsen om, at der ikke iværksættes en børnefaglig undersøgelse. Indehaver af forældremyndighed og barnet eller den unge over 12 år har også mulighed for at kontakte Ankestyrelsen og gøre opmærksom på, at der ikke er taget de fornødne sagsbehandlingsskridt, hvorefter Ankestyrelsen kan tage sagen op og eventuelt pålægge kommunen at foretage de fornødne sagsbehandlingsskridt eller at træffe de fornødne afgørelser.

? Kan støtte efter § 11, stk. 3, bruges som afklaring eller forundersøgelse?

Svar: En afklaring skal ligge forud for igangsættelse af

en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3. En indsats efter § 11, stk. 3, kan ikke anvendes som et afklaringsforløb, men tilbydes i de situationer, hvor det vurderes, at en forebyggende indsats kan bremse begyndende vanskeligheder og forebygge en negativ udvikling.

? Hvilke og hvor mange supplerende oplysninger skal der indhentes til vurderingen af, om en given problemstilling kan afhjælpes med forebyggende støtte efter § 11, stk. 3?

Svar: Det kan være nødvendigt at indhente supplerende oplysninger, da det er vigtigt, at der er et tilstrækkeligt kendskab til karakteren og omfanget af barnets eller den unges problemer til, at der kan tilbydes en målrettet og forebyggende indsats. Der er ikke et loft på, hvor mange supplerende oplysninger, der må indhentes.

? Kan forældres samlivsproblemer være anledning til, at barnet har behov for en indsats efter § 11, stk. 3?

Svar: Såfremt det konkret vurderes, at forældrenes samlivsproblemer præger barnets trivsel negativt, og at en forebyggende indsats kan imødekomme barnets behov, så kan der iværksættes støtte efter § 11, stk. 3.

? Er der en frist fra modtagelsen af en underretning til iværksættelse af en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3, i lighed med fristen for gennemførelse af en børnefaglig undersøgelse?

Svar: Nej, men det ligger i bestemmelsens formål, at indsatsen skal iværksættes forholdsvis hurtigt.

? Familien vil gerne have et forebyggende tilbud efter § 11, stk. 3. Skal kommunen iværksætte det?

Svar: Det er kommunens vurdering, om en forebyggende indsats er nødvendig og tilstrækkelig. Den individuelle, konkrete vurdering skal altid ligge forud for iværksættelse af støtte efter § 11, stk. 3. Da der ikke træffes afgørelse om en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3, er der ikke klageadgang.

? Afgrænsning til § 11, stk. 7: Kan man give indsatser efter § 11, stk. 3, til børn med handicap?

Svar: Det kan tænkes, at et barn med handicap har behov for et ergoterapeutisk forløb efter § 11, stk. 7, om rådgivning, undersøgelse og behandling. Herudover kan forældrene have behov for et forældretræningsforløb som De Utrolige År. Dette kan iværksættes efter § 11, stk. 3, sideløbende med de øvrige indsatser.

Det er væsentligt at være opmærksom på, at målgruppen for § 11, stk. 7, og § 11, stk. 3, ikke er den samme. Man kan ikke udelukkende have sociale problemstillinger og modtage en indsats efter § 11, stk. 7, da målgruppen for § 11, stk. 7, er børn og unge med adfærdsvanskeligheder eller nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne samt deres familier.

Den forebyggende og tidlige indsats

En tidlig forebyggende indsats betaler sig og giver livslang effekt. En række undersøgelser peger på, at der er store menneskelige, faglige og økonomiske gevinster ved at investere i forebyggelse og dermed fastholde flere børn inden for det almene systems rammer. Forskning viser tillige, at en tidlig forebyggende indsats gavner børnene og deres familier både på kort og langt sigt.

Forebyggelse og tidlig indsats handler om de konkrete initiativer og indsatser, der iværksættes for at fremme børns udvikling og trivsel. En tidlig indsats kan bidrage til at bryde negativ social arv og forebygge, at begyndende problemer vokser sig store og skader børns udvikling.

Kommunen er forpligtet til at tilbyde en forebyggende indsats over for et barn, ung eller familien, men har ikke pligt til at tilbyde bestemte typer af indsatser. Kommunen kan således selv vurdere, hvilke forebyggende indsatser, der er formålstjenlige i relation til et konkret barn, ung og dennes familie. § 11, stk. 3, oplister således en række eksempler på indsatser af forebyggende karakter, som kommunen kan iværksætte, når det vurderes at kunne imødekomme barnets eller den unges behov.

Det fremgår af *Kortlægning af eksisterende viden om tidlige forebyggende indsatser for socialt udsatte børn og unge* (Rambøll 2016), at såvel tidlige og forebyggende individuelle indsatser rettet mod barnet alene, familiebaserede indsatser rettet mod barnet, forældre, søskende og pårørende samt indsatser alene rettet mod forældrene har en effekt i forhold til at sikre barnets udvikling og trivsel. Nogle af de indsatser, der fremhæves i kortlægningen, er indsatser, der i udgangspunktet er sammenlignelige med § 11, stk. 3-indsatser.

Kortlægningen viser fx, at socialisering i form af fx rollemodel/mentor/kontaktperson har effekt på adfærdsmæssige vanskeligheder og/eller sårbar tilknytning til skole og nærmiljø. Dette hænger sammen med, at en rollemodel kan vise nye måder at handle på, styrke selvværdet og involvere barnet/den unge i fritidsaktiviteter og positive sociale oplevelser.

Kortlægningen viser tillige, at adfærdsmæssige vanskeligheder hos barnet eller den unge kan afhjælpes med forebyggende indsatser, der er rettet mod forældrene. Det kan være indsatser, der styrker forældrenes kompetencer og støtter opbygning af positive samspil og relationer med børn samt forebygger og reducerer udadreagerende adfærd (fx De Utrolige År eller Parent Management Training).

Kortlægningen kan downloades på Socialstyrelsens hjemmeside.

Om indsatser efter § 11, stk. er der oplistet mulige indsatser, der kan anvendes til at sætte tidligt ind over for et barns eller en ungs problemer, med henblik på at bremse begyndende vanskeligheder eller rette op på en skæv udvikling hos barnet eller den unge.

Det er muligt at *kombinere* forskellige indsatser, og det er dermed muligt at iværksætte en indsats, der vedrører hele

familien samtidig med, at barnet indgår i en samtale- eller netværksgruppe.

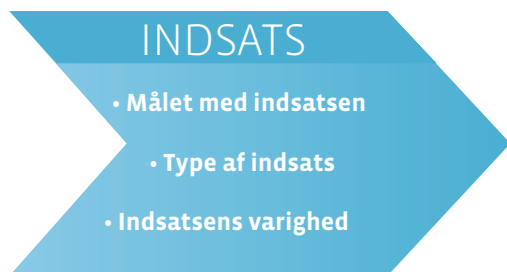
De oplyste kategorier på mulige indsatser i § 11, stk. 3, er ikke udtømmende og indeholder ikke en forpligtelse for den enkelte kommune til at tilbyde de oplyste indsatser. Kommunerne kan selv vælge, hvilke indsatser der tilbydes i kommunen, og også *selv vælge*, hvilken indsats der er formålstjenlig i forhold til et konkret barn eller en konkret ung og pågældendes problemstilling.

Der kan ikke generelt sættes en tidsmæssig ramme for indsatsen. En indsats skal vare, så længe det er nødvendigt for at løse problemet. På den anden side kan det være et tegn på yderligere kompleksitet i problemstillingen end først antaget, hvis der ikke sker en positiv udvikling eller forbedring i løbet af en afgrænset periode.

Valg af indsats

Figuren herunder illustrerer og giver inspiration til, hvilke faktorer man bør forholde sig til, når man skal vælge en relevant indsats i forhold til en given problemstilling.

Figur 3 – valg af indsats

I en konkret individuel vurdering bør det overvejes, hvad målet med indsatsen er, og hvad der ønskes opnået. Indsatsen skal tilpasses barnets eller den unges behov, herunder barnets eller den unges familieforhold, skoleforhold, alder, eventuelle kønsmæssige aspekter m.v. Der skal til-

bydes en indsats, der er målrettet den enkelte og som netop kan afhjælpe det enkelte barns eller den enkelte unges eller familiens problemstilling.

Det er også væsentligt at forholde sig til indsatsens varighed, så der tilbydes eksempelvis det antal samtaler eller forløb på x antal måneder, der vurderes at kunne imødekomme og afhjælpe den konkrete problemstilling.

Typer og eksempler på forebyggende indsatser efter § 11, stk. 3

Der findes mange forskellige indsatser, som kan gives efter § 11, stk. 3. Nedenfor oplystes mulige indsatser for hver af de fire kategorier nævnt i § 11, stk. 3, samt eksempler på problemstillinger, der er løst med henvisning til pågældende indsatskategori.

Det er fælles for de nævnte indsatser, at de understøtter den tidlige og forebyggende indsats, der er intentionen med § 11, stk. 3. Det skal understreges, at det ikke er en udtømmende liste af mulige indsatser efter § 11, stk. 3. Indsatserne er heller ikke nævnt i prioriteret rækkefølge. Eksemplerne er konstruerede med inspiration fra temamøderne.

1. Konsulentbistand, herunder familierettede indsatser

Konsulentbistand kan ydes til forældre og børn eller unge, der har behov for et længerevarende og mere konkret rådgivningstilbud, end hvad der ydes som generel rådgivning efter § 11, stk. 2.

Familierettede indsatser kan iværksættes som en forebyggende indsats. Det vil sige, at et forebyggende familierettet program, som for eksempel De Utrolige År, kan gives som konsulentbistand.

Eksempler på typer af konsulentbistand:

- Familievejledning
- Psykologsamtaler

- Kurser og træningsforløb: forældrekurser i autisme, De Utrolige År (DUÅ), baby, basic og skole, Funktionel Familierapi (FFT) og Parent Management Training – Oregon (PMTO)

Eksempel

Iværksættelse af konsulentbistand

En familie bestående af mor, far og to drenge på 10 og 13 år har igennem nogle år været præget af et højt konfliktniveau på grund af adfærdsvanskeligheder hos den yngste dreng. Den yngste drengs sociale færdigheder er svagt udviklede, og han har forholdsvis svage relationer til voksne og jævnaldrende. Kommunen vurderer, at problemstillingen kan afhjælpes med et tilbud efter § 11, stk. 3.

PMTO vurderes at være den mest relevante indsats i den pågældende familie, idet metoden tager udgangspunkt i barnets situation og bygger på en aktiv involvering af forældrene og netop har fokus på at styrke barnets sociale færdigheder via inddragelse af forældrene.

Kommunen vurderer, at problemerne har stået på længe, og at der derfor er behov for et forholdsvis langt forløb for at forebygge, at problemerne vokser sig større. Et typisk PMTO-forløb strækker sig over 20 til 30 møder. I denne situation vurderes det, at problemerne i familien vil kunne imødekommes med 30 møder, hvor familien imellem møderne arbejder med hjemmeopgaver. Kommunen beslutter, at der oprettes en sag, og der foretages en statusmåling halvvejs i forløbet for at sikre, at indsatsen har den ønskede effekt. Der foretages også en statusmåling ved afslutning af indsatsen.

2. Netværks- og samtalegrupper

En relevant forebyggende indsats kan være tilbud til et barn, en ung eller forældrenes deltagelse i en netværks- eller samtalegruppe med henholdsvis andre børn, unge eller voksne med samme problemer og behov.

Grupperne kan være oprettet og drevet af kommunen selv eller af private organisationer, der er specialiserede inden for pågældende område, for eksempel sorggrupper.

Eksempler på netværks- eller samtalegrupper:

- Børne- og ungegrupper: børn af psykisk syge, børn med angst og diagnoser, børn udsat for mobning, overvægtige børn, børn af misbrugere, børn i sorg, børn af skilte forældre, søskendegrupper til handicappede børn, selvskadende unge
- Voksengrupper: unge mødre, flygtninge, fædre (fædre som har problemer med deres forældrerolle), forældre med teenagebørn, forældre til børn med diagnoser (eksempelvis aspergers og autisme) stedmødre samt flerfamilieterapi (sammenbragte familier).

Eksempel

Iværksættelse af netværks- eller samtalegruppe

I en familie på fire, bestående af mor, far og to børn, en dreng på 9 år og en pige på 11 år, er pigen autist. Lillebroderen er i mistrivsel. Han er glad for sin storesøster, men synes til tider, at det er en belastning, at hun kræver så meget opmærksomhed, som han oplever går fra ham. Han er trist og indelukket. Det vurderes, at drengen har behov for støtte for at sikre hans udvikling, og at problemstillingen vil kunne afhjælpes med en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3.

Kommunen beslutter at tilbyde drengen at deltage i et samtalegruppeforløb for søskende til et eller

flere børn med autisme. Med denne indsats vurderes det, at han vil få konkret viden om autisme og redskaber til bedre at kunne tackle nogle af de problematikker, han oplever i hverdagen med sin søster. Han vil også blive set og hørt, og få sat ord på følelser, som ofte kan være modstridende i forhold til hans søster med en diagnose. På kurset vil han også få mulighed for at dele sine erfaringer med andre børn, der er i samme situation som ham selv. Det besluttes, at drengen har behov for at deltage i gruppen i en periode på seks måneder, da det vurderes, at han i løbet af seks måneder vil kunne opnå viden om autisme og få værktøjer til at håndtere dagligdagen med søsteren. Det aftales, at der udarbejdes et statusnotat efter 5½ måned om, hvorvidt indsatsen har haft den ønskede effekt.

3. Rådgivning om familieplanlægning

Kommunen skal tilbyde rådgivning om familieplanlægning, herunder prævention, når det vurderes at kunne imødekomme et barns eller en ungs behov for forebyggende indsats. Rådgivning om familieplanlægning kan være relevant i forhold til:

- Enlige, unge og sårbare kvinder, der overvejer at få børn
- Udsatte og sårbare kvinder eller familier, der har børn og overvejer at få flere
- Udsatte unge, der er gravide og skal styrkes i forælderrollen

Formålet med familieplanlægning er at kvalificere beslutningsgrundlaget i forhold til at vælge børn fra eller til.

Rådgivning om familieplanlægning kan gives i tilfælde, hvor familien eller den enlige forælders situation er af en sådan karakter, at vedkommende med fordel kan overveje at vente med at få børn, da der kan være formodning om, at et kommende barn ikke vil få tilstrækkelig omsorg.

Rådgivning kan også være relevant i forhold til kvinder, der allerede har børn, men som er i en situation, hvor det med fordel kunne overvejes at vente med at få endnu et barn, indtil der er det fornødne overskud til at tage sig af endnu et barn. Hvis der i den pågældende familie allerede er børn, som har behov for særlig støtte, kan der også være en risiko for, at et nyt barn vil få behov for særlig støtte, og det kan være nødvendigt at gå i dialog om, hvordan dette kan håndteres og eventuelt undgås.

Endelig kan rådgivning til udsatte gravide unge være relevant for at styrke dem i forælderrollen og forberede dem til at kunne tage tilstrækkeligt vare på et barn.

Eksempel

Iværksættelse af rådgivning om prævention

I nogle kommuner anvendes en babysimulator som en del af rådgivningen om familieplanlægningen til udsatte unge og udviklingshæmmede, som overvejer at få børn. En babysimulator er en datastyret babydukke, der kræver omsorg dag og nat. Nøjagtigt som en rigtig baby, der skal have mad, skiftet ble, pusles og trøstes. Babyen græder, når den har et behov, der skal dækkes. I babysimulatorens sutteflaske og ble er der en chip, som fortæller computeren, om babyens behov for mad og bleskift bliver dækket. Den registrerer også, om babyens behov for hovedstøtte, at blive trøstevugget og at bøvse bliver opfyldt.

Målet er ikke at skræmme de unge fra at få en baby, men at kvalificere deres beslutningsgrundlag, når de skal vælge børn fra eller til. En babysimulator kan også gives til udsatte piger, som allerede er gravide, med det formål at træne dem i deres kommende forælderrolle. Begge målgrupper tilbydes en babysimulator som en forebyggende indsats, der skal sikre forudsætningerne for en normal udvikling og trivsel hos nyfødte børn.

4. Andre indsatser, der har til formål at forebygge et barns eller en ungs eller familiens vanskeligheder

Kommunerne kan vælge at iværksætte andre indsatser, der har et forebyggende sigte. Hensigten med den fjerde kategori i § 11, stk. 3, er at give kommunerne så vide rammer som muligt i forhold til den forebyggende indsats. Den valgte indsats skal dog være konkret og sagligt begrundet i forhold til barnets eller den ungs behov.

Eksempler på andre indsatser, der har til formål at forebygge et barns, en ungs eller en families vanskeligheder er:

- Familierådslagning
- Marte Meo-forløb (kan varetages af sundhedsplejen)
- Aggression Replacement Training (ART)
- Mentorer

Eksempel

Iværksættelse af anden indsats (Familierådslagning)

En kommune modtager en underretning om en piges stigende skolefravær. Skolen er bekymret for pigens trivsel og læring, da pigen har været fraværende fra skole i tre uger uden nogen nærmere begrundelse fra forældrenes side. Forældrene er for nylig blevet skilt, og barnet bor skiftevis hos mor og far en uge ad gangen. Barnet har ikke tidligere haft lange perioder med skolefravær, men skilsmissen har taget hårdt på pigen, og hun lider under forældrenes konfliktfyldte forhold.

Kommunen vurderer, at pigens mistrivsel kan løses med en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3. Det besluttes at igangsætte familierådslagning, da det vurderes, at denne type indsats passer bedst til at

imødekomme de problemstillinger, der er i familien. Dette begrundes i, at familien har ressourcer, og at familien kan komme med relevante og realistiske forslag til, hvad der er bedst for barnets fremtid. Familierådslagning bidrager til at inddrage barnets netværk i beslutninger omkring barnet, for at aktivere alles ressourcer og sikre de bedst mulige tiltag for barnet.

Det vurderes, at tre gange familierådslagning vil være nok til, at familien får talt om pigens mistrivsel og skolefravær, og at der bliver truffet beslutninger om de forskellige deltagende parter indsatser for at sikre, at pigen passer sin skole. Det besluttes, at forløbet afsluttes med et statusnotat, der kort skal redegøre for, om indsatsen har haft den ønskede effekt.

Spørgsmål og svar om indsatser

? Hvor længe kan der bevilges hjælp efter § 11, stk. 3?

Svar: Der er i lovgivningen ikke en grænse for, hvor længe der kan ydes hjælp, eksempelvis konsulentbistand, efter § 11, stk. 3. Indsatsen skal løbe så længe, det er nødvendigt for at løse problemet. Det er væsentligt at være opmærksom på, om indsatsen modsvarer barnets problemstillinger, eller om der er behov for at justere på indsatsen.

Kommunen kan godt operere med interne retningslinjer for forskellige typer af indsatser med loft på fx 5 samtaler. Men det skal altid vurderes, hvilket støttebehov der er, og antallet af samtaler skal modsvare behovet. Så det kan være, at der opereres med et loft på 5 samtaler, men at der i nogle tilfælde er behov for at udvide dette til fx 8 samtaler. Herudover kan et fast antal samtaler ikke alene være afgørende for, om der er tale om en forebyggende indsats § 11, stk. 3, eller ej.

? Kan der iværksættes tilbagevendende støtte efter § 11, stk. 3, i forhold til et barn og en familie, hvor moderen med cirka 1 års mellemrum har perioder med manglende overskud og har behov for familierådgivningsforløb?

Svar: Det afhænger af den konkrete situation, om der kan iværksættes tilbagevendende støtte. Hvis det vurderes, at der er tale om en konkret afgrænset problemstilling, hvor den relevante løsning er samtaleforløb, så kan der være tale om støtte efter § 11, stk. 3, uanset det bliver iværksat nogle gange. Hvis moderen vender tilbage gang på gang med behov for støtte, bør det overvejes, om der er behov for en anden indsats end en forebyggende indsats.

? Hvis man taler om flere forskellige relevante indsatser – kan det så være forskellige typer af forebyggende indsatser efter § 11, stk. 3?

Svar: Det er muligt at kombinere de forskellige indsatser og for eksempel give en familierettet indsats i et familiehus samtidig med, at barnet deltager i relevant netværksgruppe.

? Hvis et gruppeforløb har lang ventetid, fordi man afventer, at der er nok til en gruppe. Er det så i orden at vente med iværksættelsen af tilbuddet?

Svar: Det kan handle om, hvor akut behovet er. Men det ligger i det forebyggende sigte, at relevant støtte iværksættes umiddelbart, fordi det er barnets behov nu og her, der skal tilgodeses.

? Kan § 11, stk. 3, anvendes som integrationsindsats?

Svar: Der skal ligge en konkret individuel vurdering til grund for anvendelsen af § 11, stk. 3. Dette betyder, at man ikke på forhånd kan have besluttet, at der kan tilbydes støtte efter § 11, stk. 3, ved fx integration.

? Hvem betaler for en indsats efter § 11, stk. 3?

Svar: Kommunen skal afholde udgiften til en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3. Kommunen skal desuden afholde udgifter, der følger af den forebyggende indsats, hvis en trangsvurdering viser, at der er grundlag herfor.

? Hvem må henvise til et tilbud efter § 11, stk. 3?

Svar: Kommunen tilrettelægger selv, hvilke kommunale medarbejdere, der må henvise til hvilke tilbud inden for kommunen. Kommunale PPR-medarbejdere og kommunalt ansatte socialrådgivere på skoler kan derfor inden for én kommune henvise til tilbud efter § 11, stk. 3, selvom det ikke er tilfældet i en anden kommune.

Hvis du vil vide mere

<http://socialstyrelsen.dk/bornefaglige-undersogelser-og-handleplaner>

<http://socialstyrelsen.dk/tidlig-indsats-livslang-effekt>

Rambøll (2016) Kortlægning af eksisterende viden om tidlige og forebyggende indsatser for socialt udsatte børn og unge. Kan downloades på

<http://socialstyrelsen.dk/kortlaegning-forebyggelse>

www.vidensportal.dk

Opfølgning

Forebyggende indsatser anvendes med udgangspunkt i, at der iværksættes den rette indsats samtidig med, at valget af indsats altid tager udgangspunkt i og tilgodeser barnets behov. Dette understøttes ved at følge op på en indsats.

Det er ikke et lovkrav, at der foretages opfølgning på støtte givet efter § 11, stk. 3. Det er dog god forvaltningsskik at gøre dette for at sikre, at den ønskede ændring sker, samt at den iværksatte støtte fortsat imødekommer barnets problemer og tilgodeser barnets behov. Det er derfor relevant, at kommuner gør sig overvejelser om, hvorvidt og hvordan der kan følges op, hvilke oplysninger der bør indhentes ved eventuel opfølgning, og hvem der med fordel kan inddrages i opfølgningen.

Figuren nedenfor illustrerer og giver inspiration til, hvilke faktorer der er vigtige at forholde sig til, når en indsats er iværksat.

Figur 4 – opfølgning

Eksemplet nedenfor understreger vigtigheden af at følge op på en indsats. Såfremt der ikke var blevet fulgt op midtvejs i forløbet, ville indsatsen have kørt i seks måneder uden at have haft den tilsigtede effekt.

Eksempel

En ung pige på 14 år er vokset op i et hjem, hvor faderen er alkoholiker. Hun lider af depression og skyldfølelse og har som følge deraf ofte sygedage. Hun tilbydes en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3, i form af et seks måneders forløb i en ungegruppe for børn af alkoholikere. Halvejs i forløbet følger kommunen op på, hvorvidt støtten opfylder sit formål. På baggrund af en statusudtalelse, hvoraf det fremgik, at pigen ikke trivedes i gruppen, og ikke oplevede at profitere af indsatsen, vurderede kommunen, at der var behov for justering af indsatsen. Kommunen vurderede, at pigen havde behov for individuel rådgivning i stedet for deltagelse i et gruppeforløb.

Opmærksomhedspunkter

Serviceovens § 11, stk. 3, i forhold til serviceovens § 148

Det fremgår af Serviceovens § 148, at kommunen skal følge op på hjælp ydet efter serviceoven. Denne bestemmelse kan umiddelbart forstås som en forpligtelse til opfølgning. Bestemmelsen handler dog om afgørelsessager og altså ikke om indsatser efter serviceovens § 11, stk. 3, der ikke er afgørelsessager.

Myndighed modtager nye bekymrende oplysninger

Hvis myndighed får nye bekymrende oplysninger, mens indsatsen efter § 11, stk. 3, forløber, skal der foretages en ny vurdering af barnets situation og behovet for støtte. Under indsatsen bør leverandøren løbende forholde sig til, om indsatsen modsvarer barnets eller den unges behov. Hvis en leverandør oplever, at indsatsen ikke imødekommer barnets problemer, bør der gives besked til myndigheds-sagsbehandleren, som så skal foretage en

ny vurdering af, om en indsats efter § 11, stk. 3, er den rette, tilstrækkelige og relevante hjælp til et barn, en ung og dennes familie eller alternativt, om der er behov for støtte efter servicelovens kapitel 11. Det er hensigtsmæssigt, at der er en intern praksis for, hvornår og hvor ofte myndighedsafdelingen er i dialog med leverandøren.

Familien eller den unge møder ikke op til indsatsen

En indsats efter § 11, stk. 3, er et frivilligt tilbud. Såfremt en ung eller familie ikke møder til tilbuddet, bør der foretages en vurdering af årsagerne hertil. Det bør vurderes, om der er behov for at igangsætte en børnefaglig undersøgelse efter § 50 for at få afdækket den unges eller familiens problemer.

Afslutning af indsatsen

Kommunen bør have en praksis for, hvornår en sag lukkes. Det er hensigtsmæssigt, at kommunen ved afslutning af indsatsen overvejer, om formålet med indsatsen er opfyldt eller om der er behov for andre tiltag. Dette er væsentligt, da kommunens praksis for, hvornår en sag lukkes, har stor betydning for muligheden for at følge op.

Spørgsmål og svar om opfølgning

? Er det i overensstemmelse med lovgivningen at lukke en sag, når der igangsættes støtte efter § 11, stk. 3?

Svar: Der er lovgivningsmæssigt ikke noget til hinder for at lukke en sag efter igangsættelse af en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3. Det er en konkret vurdering, om der skal oprettes en sag, og den enkelte kommune bør have en intern praksis for, hvornår der oprettes en sag om § 11, stk. 3. På samme måde bør kommunen have en praksis for, hvornår en sag lukkes.

4

Cases – vurdering, indsats og opfølgning

Det forudgående kapitel har beskrevet, hvilke overvejelser man som sagsbehandler bør foretage i arbejdet med vurdering, indsats og opfølgning for at sikre kvalitet i sagsbehandlingen. I dette kapitel er der samlet eksempler på, hvordan det kan gøres i praksis.

Med udgangspunkt i tre eksempler illustreres det, hvordan elementerne *kompleksitet*, *problemets tyngde og type* samt *barnets, den unges og familiens forudsætninger* anvendes til vurdering af, om en problemstilling kan afhjælpes med en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3. Eksemplerne kan anvendes som inspiration. Der skal altid foretages en konkret individuel vurdering. Sagsbehandleren kan med fordel forholde sig til følgende elementer og spørgsmål:

Kompleksitet

- Er problemstillingen relateret til en enkeltstående hændelse?
- Har der tidligere været bekymring for barnet eller den unge og i så fald, hvordan blev der taget hånd om bekymringen?
- Hvor mange forskellige problemer beskrives hos barnet og forældrene?
- Er der tale om en afgrænset problemstilling?

Problemets tyngde og type

- Hvad er alvorsgraden?
- Hvad er det for et symptom, der beskrives hos barnet?
- Hvor voldsomme er symptomerne og den ændrede adfærd hos barnet?
- Hvor længe har problemet eksisteret?

Barnets, den unges og familiens forudsætninger

- Hvordan er forældrenes og barnets ressourcer?
- Hvor stor er erkendelsesgraden af problemstillingen?
- Er familien, barnet eller den unge motiveret for at modtage støtte?

Der skal i forbindelse med vurderingen også være opmærksomhed på, om der er tilstrækkeligt kendskab til karakteren og omfanget af familiens, barnets eller den unges problemer. Er der behov for mere viden til at foretage en vurdering?

Behov for yderligere oplysninger?

- Hvad ved jeg faktisk om det konkrete barn eller familie?
- Hvad er min faglige viden om problemer af den karakter?

- Hvilke oplysninger findes der om barnet eller familien og om tidligere problemstillinger, som ikke er løst?
- Udspringer den nye situation eventuelt af tidligere uløste kendte problemstillinger?
- Hvad har jeg brug for mere viden om?
- Hvordan indhentes den viden?

Udover en vurdering af de tre elementer samt en afklaring af, hvorvidt der er behov for yderligere oplysninger, bør det også overvejes, hvad der ønskes opnået med en indsats. Det kan give et signal om, hvorvidt en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3, vil kunne afhjælpe den givne problemstilling.

De følgende tre cases er eksempler på problemstillinger, hvor elementerne bruges dels til en afklaring af, hvilken viden der er tilgængelig, og hvilken viden der er brug for i forhold til at lave en vurdering, dels til en samlet vurdering af, om en indsats efter § 11, stk. 3, er den rigtige i forhold til at løse en given problemstilling. Den tiltænkte indsats beskrives også, og der gives bud på opfølgning.

Case 1

Spædbarn med risiko for begyndende fejludvikling

Et tværfagligt samarbejdsteam i en kommune drøfter en bekymring fra en sundhedsplejerske. Sundhedsplejersken har fået samtykke fra forældrene til at tale om sagen på mødet med henblik på at undersøge mulighederne for støtte. Tilstede er blandt andet socialrådgiver med kompetence til at visitere til § 11, stk. 3 ydelse.

Det beskrives, at moderen til en 2 måneder gammel pige er meget trist på baggrund af dødsfald i nær familie. Det bevirker, at hun ikke i tilstrækkelig grad er opmærksom på spædbarnets behov. Sundhedsplejersken ser en faldende vækstkurve samt diffus og vigende øjenkontakt mellem mor og pige. Faderen har for nylig afsluttet sin 14-dages barsel og beskrives som en stor ressource i hjemmet. Forældrene har drøftet muligheden for, at faderen tog længere barsel, men de er blevet enige om, at det er bedre, at han tager barsel senere i forløbet, hvor moderen skal starte arbejde igen.

Det er familiens første barn, og sundhedsplejersken vurderer umiddelbart, at der ikke er andre problemstillinger i forældrenes liv. Sundhedsplejersken vurderer, at der er behov for mere intensiv korterevarende støtte til at etablere bedre kontakt mellem mor og pige, samtidig med at moderen har behov at få hjælp til at rumme både barnet og hendes sorg.

På baggrund af de fremkomne oplysninger vurderes det på det tværfaglige møde, at der er tale om en sag, der falder inden for målgruppen i kommunalt regi med ydelse efter § 11, stk. 3, eller § 52.

Baggrunden for denne vurdering er, at der er tale om et barn med risiko for begyndende fejludvikling. Yderligere afklaring skal belyse, hvilken viden der er tilgængelig, og hvilke yderligere oplysninger, der er behov for at indhente. Herefter kan der foretages en vurdering af, hvorvidt der er tale om en afgrænset problemstilling, der kan løses med en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3.

Sagsbehandleren kan med fordel overveje:

Kompleksitet

- Hvad ved jeg om problemets kompleksitet – udover informationerne fra sundhedsplejersken? Er det en enkeltstående hændelse og en afgrænset problemstilling?
- Sagsbehandleren skal inddrage sin viden om risiko for alvorlig og eventuelt blivende fejludvikling ved spædbørn, der ikke får tilgodeset deres basale behov, viden om krisebehandling generelt.

Problemets tyngde og type

- Barnets trivsel og udvikling er i fare, hvis udviklingen ikke vender hurtigt. Årsagen til problemstillingen virker umiddelbart klar. Problemstillingen har kun stået på i kort tid, qua barnets alder.

Barnets, den unges og familiens forudsætninger

- Sundhedsplejerskens vurdering er, at der er erkendelse af problemet hos forældrene, og at de er motiverede for støtte og klar over nødvendigheden af, at barnets trivsel bedres

Er der behov for yderligere oplysninger?

Der er behov for at få flere oplysninger om begge forældres psykiske overskud, moderens mentale tilstand, forældrenes mulighed for at støtte hinanden og få støtte i deres netværk samt moderens kontakt til egen læge. Der skal være opmærksomhed på, om der er behov for lægelig behandling i forhold til en eventuel depression. Derudover er det vigtigt at vide mere om forældrenes syn på at deltage i en indsats.

Hvordan skaffes denne viden bedst og hurtigst muligt?

Møde med familien, sammen med sundhedsplejerske. Det vurderes, at sundhedsplejersken er en vigtig fagperson i denne sag på baggrund af behovet for kontinuerlig opmærksomhed på barnet. Hun er samtidig en vigtig indgang til familien.

Der skal ikke på dette tidspunkt være en klar plan for, hvilken indsats, der skal tilbydes, men det skal overvejes, hvilken indsats der vil kunne løse en given problemstilling. Det kan nemlig være en indikator på, om der er tale om en mere eller mindre kompleks problemstilling, og om den vil kunne løses med en forebyggende indsats. Først når det er vurderet, at problemstillingen kan løses med en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3, skal det besluttes, hvilken indsats, der skal tilbydes. Det overvejes på nuværende tidspunkt, om problemstillingen vil kunne afhjælpes med konsulentbistand.

Møde med forældrene

Der arrangeres hurtigt møde med forældrene sammen med socialrådgiver og sundhedsplejerske. På dette møde fortæller moderen om, at hun 3 måneder før fødslen mistede sin mor, der ikke forud havde været syg. Derfor har tiden omkring slutningen af graviditeten og fødslen været præget af sorg og forvirring.

Forældrene fortæller, at de begge har uddannelse og arbejde, og at de har været samlevende i 4 år forud for fødslen. De er begge sidst i 20'erne. De har kontakt til begge forældre. Mandens forældre bor ikke i nærheden og er ikke en brugbar støtte i hverdagen. Kvindens familie støtter hende ved besøg og opringninger. Begge forældre beskriver, at de har haft gode opvækstbetingelser i trygge familierammer, og at de er meget glade for deres arbejde og liv i øvrigt. De har en lille men tæt vennekreds, hvoraf andre par også har småbørn. Forældrene har ikke talt med deres netværk om deres nuværende situation. Forældrene fortæller, at de aldrig har været i kontakt med offentlige støttesystemer før.

Forældrene er enige om, at manden skal påbegynde sit arbejde nu, da kvinden selv skal i gang med pasningen af pigen, hvilket hun ellers i høj grad har overladt til faderen. Begge er enige i, at kvindens følelsesmæssige kontakt til pigen er begrænset, hvilket skyldes hendes manglende overskud, men samtidig synes forældrene, at de kan se en positiv udvikling, nu hvor moderen skal tage sig mere af pigen.

Begge anerkender sundhedsplejerskens observationer. Som førstegangsførelse oplever de, at de ved nok om spædbarnets naturlige reaktioner, og de vil meget gerne have hjælp til at komme godt videre.

Vurdering og bud på en indsats efter § 11, stk. 3

På baggrund af de tilgængelige informationer vurderes det, at problemstillingen kan løses med en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3. Vurderingen er foretaget på baggrund af elementerne. Der gives nedenfor også bud på en mulig indsats efter § 11, stk. 3.

Kompleksitet

Det vurderes, at problemstillingen relaterer sig til en enkeltstående hændelse, nemlig moderens sorg over at mi-

ste sin mor. Der verserer heller ikke en historik præget af problemstillinger. Der er ikke andre opmærksomhedsfaktorer i forældrenes indbyrdes forhold, hos barnet eller i forhold til moderens reaktioner, der fordrer yderligere undersøgelse, hvorfor det vurderes, at der er tale om en afgrænset problemstilling.

Problemets tyngde og type

Der er ikke oplysninger om, at moderen tidligere har været psykisk sårbar. Problemet har stået på i kort tid qua barnets alder.

Barnets, den unges og familiens forudsætninger

Forældrene anerkender problemstillingen og deres behov for støtte. Det vurderes, at de har ressourcer til at modtage støtte efter § 11, stk. 3.

Indsats

Det bør overvejes, hvad der ønskes opnået med indsatsen. Først herefter vælges indsatstype og varighed af indsatsen. I dette tilfælde vurderes det, at der efter kort tid skal ses ændring i barnets trivsel i forhold til min. 2 parametre; vækstkurve samt lyst til og mulighed for god kontakt mellem barn/forældre. Moderens sorgbehandling skal ske på en sådan måde, at hun samtidig har overskud til at varetage barnets behov.

Der tilbydes intensiv § 11, stk. 3-støtte i form af en sundhedsplejerske, der skal støtte moderens evne til at være i tæt følelsesmæssig kontakt med barnet. Besøg hos mor/barn ca. 6 gange på 14 dage. Derudover støttende samtaler til moderen en gang ugentligt de kommende 3 måneder fra en familiebehandler. Moderen opfordres også til at tage kontakt til egen læge. Myndighedssagsbehandler journaliserer tilbagemeldingerne.

Opfølgning

Der indgås en aftale om løbende tilbagemelding til myndighedssagsbehandler. Med barnets alder taget i betragtning og risikoen for alvorlig fejludvikling besluttet det at følge udviklingen for mor og barn via mundtlige tilbagemeldinger fra sundhedsplejerske og familiebehandler hver anden uge. Fokus er på barnets vækstkurve og udviklingen af kontakten mellem mor og barn.

Case 2

Ændret adfærd hos børnehavebarn efter skilsmisse

Børnehave underretter om pige på 5 år. Af underretningen fremgår det, at en pige igennem den seneste måned har ændret adfærd. Hun er blevet inde-sluttet og meget kontaktsøgende over for personalet, og spørger ofte pædagogerne, hvem der henter hende. Hun opleves som ængstelig og ude af stand til at lege og involvere sig med kammeraterne i børnehaven.

Børnehaven har haft samtaler med forældrene om ændringerne i pigens adfærd, og forældrene er selv bekymrede, men har meget lidt overskud til pigen efter skilsmisse. Pigen bor hos moderen sammen med en søster på 7 år. De ser faderen hver anden weekend. Der beskrives intet mønster i pigens adfærd: Hun reagerer ens, uanset hvem af forældrene, der afleverer og henter. Børnehaven kender ikke de nærmere omstændigheder ved skilsmissen. Det har altid primært været moderen, der har haft kontakten til, da faderen har haft lange arbejdsdage, hvilket han angiveligt fortsat har. Faderen beskrives som fortravlet, når han henter og afleverer. Moderen har efter skilsmissen virket trist og irritabel over for pigen.

Storesøsteren har ligeledes gået i børnehaven indtil for 2 år siden. Hun er indimellem med i børnehaven, og børnehaven udtrykker i underretningen ligeledes bekymring for hendes trivsel, da hun også har ændret adfærd. Hun beskrives som en pige, der har fået et stort voksenansvar, og hun virker for opmærksom på lillesøsteren og moderens trivsel.

Forældrene er indforstået med underretningen og har selv udtrykt ønske om at få hjælp til døtrene, men har ikke vidst, hvordan de skulle få hjælp.

På baggrund af de tilgængelige informationer vurderes det, at der er tale om en sag, der falder inden for målgruppen i kommunalt regi med ydelse efter § 11, stk. 3, eller § 52. Baggrunden for denne vurdering er, at der er tale om børn i mistrivsel. Yderligere afklaring skal belyse, hvilken viden der er tilgængelig, og hvilke yderligere oplysninger, der er behov for at indhente. Herefter kan der foretages en vurdering af, hvorvidt der er tale om en afgrænset problemstilling, der kan løses med en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3.

I den efterfølgende afklaringsfase kan sagsbehandleren med fordel overveje:

Kompleksitet

- Hvad ved jeg, udover informationerne fra underretningen?
- (Der skal inddrages viden om skilsmisereaktioner hos børn og forældre)
- Er det en enkeltstående hændelse og en afgrænset problemstilling?
- Hvilke oplysninger om andre problemstillinger findes der om familien og pigerne forud for skilsmissen?
- Hvilke oplysninger findes der om andre følgevirkninger af den udløsende hændelse? (inddrag viden om følgereaktioner hos forældrene, dårlig økonomi, dårlig boligsituation).

Problemet's tyngde og type

På baggrund af underretningen skal følgende afdekkes:

- Hvor voldsomme er symptomerne/den ændrede adfærd hos pigerne?
- Hvor belastet er pigerne af deres reaktioner?
- Hvor længe har ændringen i børnenes adfærd stået på?

Barnets, den unges og familiens forudsætninger

På baggrund af underretningen kan det umiddelbart vurderes, at forældrene er vidende om, at deres børn er i mistrivsel, og at forældrene er motiverede for at modtage støtte.

Hvad har jeg brug for mere viden om?

- Hvordan oplever pigerne forældrenes skilsmisse?
- Hvordan oplever forældrene pigernes adfærd?
- Hvordan forestiller forældrene sig, at pigerne kan/skal hjælpes bedst muligt?
- Hvordan oplever forældrene selv, at deres eget overskud til at hjælpe pigerne er?
- Er der forhold omkring skilsmissen, der ikke er belyst og som er væsentlige for deres samarbejde om løsningen?
- Hvordan er forældrenes overskud til at indgå i løsningen af børnenes problemer?
- Kan forældrene deltage i en fælles indsats for pigerne, eller skal indsatsen være individuelt målrettet den enkelte forælder?
- Skal pigerne have fælles tilbud om indsats eller har de differentierede behov?

Hvordan skaffes denne viden bedst og hurtigst muligt?

- Underretningsmøde med forældre sammen (hvis muligt) samt repræsentant fra børnehaven.
- Evt. derudover også lærer fra den ældstes skole.
- Samtaler med børn og forældre sammen.

I en vurderingsfase kan man også overveje, hvilken indsats der vil kunne løse en given problemstilling. Det skal på dette tidspunkt ikke ligge en klar plan for, hvilken

indsats, der skal tilbydes, men overvejelser om, hvilken type indsats, der vil kunne løse de problemstillinger, der er i familien, kan være en indikator for, om der er tale om en mere eller mindre kompleks problemstilling, og om den vil kunne løses med en forebyggende indsats. Det overvejes på nuværende tidspunkt, om familien vil kunne drage nytte af deltagelse i en netværksgruppe.

Dialog med de forskellige parter

På underretningsmøde med lærer, pædagog, forældre og socialrådgiver uddyber pædagogen underretningerne vedr. yngste pige, og lærer supplerer med observationer af den ældste. Begge piger har ændret adfærd. Den ældste er ukoncentreret og taler en del om, hvordan moderen og faderen har det, nu hvor de bor hver for sig. Hun bekymrer sig om lillesøsteren, og hun fortæller, at hun skal passe på hende, da moderen er ked af det og let bliver vred. Hun fortæller også i skolen, at hun savner faderen, og at faderen også arbejder meget, når de er hos ham.

Underretningen fra børnehaven suppleres med oplysninger om, at det på nuværende tidspunkt vurderes tvivlsomt, om den yngste pige vil være robust nok til at starte i skole i foråret, hvis hun ikke kommer i bedre trivsel. Såvel skole som børnehaven fortæller, at pigerne forud for skilsmissen var i god trivsel.

Forældrene har det tydeligt svært med at deltage på mødet sammen. De fortæller begge, at deres kontakt er minimal, og at de kommer til at kommunikere igennem den ældste datter, selvom de godt ved, at det er forkert.

På baggrund af underretningsmødet vurderes det hensigtsmæssigt at tale med forældrene ved et hjemmebesøg af socialrådgiver. Det vurderes hensigtsmæssigt, at pigerne er hjemme på dette tidspunkt, så socialrådgiver får lejlighed til at hilse på pigerne og vurdere deres adfærd og kontaktform over for forældrene. Forældrene er indforstået, og det aftales, at mødet skal finde sted inden for de kommende 14 dage. De førnævnte opmærksomhedspunkter skal uddybes yderligere på dette møde.

På mødet beskriver moderen, at baggrunden for skilsmissen er, at faderen arbejdede for meget, og at de skændtes meget, hvilket de syntes gik ud over børnene. Moderen er vred over, at faderen ikke kan have pigerne mere end hver anden weekend, og hun beskriver, at børnene ofte udtrykker savn efter faderen, men også at de er kedede af det, når de har været hos ham, da hans tid er sparsom. Moderens oplevelse af hendes hverdag med pigerne er, at hun er stresset og presset på tid.

Faderen fortæller, at han synes det er svært at beskæftige pigerne i weekenderne. De taler meget om moderen, når de er hos ham, og den ældste pige fortæller om andre børn i samme situation, som laver ting sammen med begge forældre, selvom de er skilte. Begge forældre udviser forståelse for pigerne reaktioner, men har svært ved at finde løsninger, der kan gøre alles hverdag mere harmonisk, og hvor de selv kunne udtrykke større overskud over for børnene.

De er især bekymrede for den yngstes mistrivsel, idet det vil være et stort nederlag for pigen, hvis hun ikke kan komme i skole til foråret.

Faderen beskriver deres situation som fastlåst, og at de som forældre skal blive bedre til at kommunikere indbyrdes, for at situationen kan blive bedre for døtrene. Moderen bekræfter, at problemet er de voksnes kontaktform, og at deres manglende overskud gør, at de ikke kan håndtere børnenes reaktioner på skilsmissen. Især bekymrer hun sig om den mindste, der ikke siger ret meget om hendes savn og er meget stille i hjemmet.

Forældrenes beskrivelser af deres samliv op til et år før skilsmissen var meget almindeligt, men at de tiltagende blev uenige om deres måde at leve på og om deres prioriteringer ift. arbejds- og familieliv.

Pigerne er som aftalt til stede på mødet. De opleves som meget opmærksomme på forældrenes reaktioner over for hinanden, og de forlader ikke rummet, hvor mødet afholdes. Især den ældste pige er talende og virker nervøs, men er også interesseret i at fortælle om hendes hverdag. Den yngste pige siger ikke noget uden opfordring, og hun fremstår træt og pylret.

Begge forældre fortæller, at pigernes bedsteforældre bor for langt væk til at kunne være en støtte i hverdagen, men at bedsteforældrene har udtrykt bekymring for pigernes trivsel.

Forældrene ved, at pigerne ønsker, at forældre og børn kunne være sammen om dagligdagsaktiviteter, men forældrene oplever ikke selv, at de på nuværende tidspunkt vil kunne gøre det naturligt og dermed hyggeligt for pigerne.

Vurdering

På baggrund af de tilgængelige informationer vurderes det, at problemstillingen kan løses med en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3. Vurderingen er foretaget på baggrund af elementerne, og det beskrives neden for hvilken type indsats, der vil blive iværksat:

Kompleksitet

På baggrund af oplysningerne fremkommet på møderne fra både de professionelle og fra forældrene samt oplevelse af pigerne på mødet vurderes det, at pigernes mistroivsel skyldes skilsmissen og forældrenes manglende håndtering af pigernes følelsesmæssige reaktioner. Der er ikke andre oplysninger om forældrenes liv som indikerer, at der er andre problemstillinger, der skal tages højde for.

Problemets tyngde og type

Det bekræftes af alle, at pigernes trivsel og udvikling forud for skilsmissen var upåfaldende, og at reaktionerne er af nyere dato, men kan have alvorlige konsekvenser. Pigernes reaktioner har stået på i 2 til 3 måneder.

Barnets, den unges og familiens forudsætninger

Forældrene er klar over, at der skal ske ændringer i deres håndtering af børnenes reaktioner på skilsmissen, men er ude af stand til selv at finde løsninger. De vurderes at være motiverede for at få støtte.

Indsats

Før der træffes beslutning om, hvilken indsats der skal tilbydes, bør sagsbehandleren overveje, hvad der ønskes opnået med indsatsen. Med indsatsen ønskes det, at pigernes trivsel forbedres i løbet af 2 til 3 måneder. Det er ønsket, at den yngste bliver klar til skolestart, og at den ældste pige bliver bedre til at koncentrere sig i timerne, og at hun fralægger sig bekymringerne for de andre familiemedlemmer.

Det er en forudsætning for målet for forandring inden for en kort periode, at der ikke er ventetid på indsatserne.

På baggrund af de samlede vurderinger og de behov forældrene beskriver, tilbydes de 3 til 4 samtaler i et Familiehus, hvor de får lejlighed til at få viden om børns reaktioner og behov. De får derudover støtte til at lave aftaler, der både tilgodeser børnenes behov og deres egne behov i den nye situation.

Derudover tilbydes forældrene og børnene deltagelse i en netværksgruppe med 6 andre familier, hvor børn og forældre mødes og er sammen om temadrøftelser, leg samt madlavning.

Opfølgning

Det aftales, at der sker skiftlig opfølgning ved tilbage melding fra daginstitution, skole og Familiehus efter 2 måneder til myndighedssagsbehandler. Dette for at sikre, at støtten fortsat opfylder formålet med indsatsen. Myndighedssagsbehandler journaliserer tilbage meldingerne.

Case 3

Ung i begyndende misbrug efter stor sorg

En mor til tvillingedrenge på 16 år og datter på 13 år retter henvendelse til kommunen. Familien mistede for 1 år siden deres mand/far efter længerevarende kræftsygdom. I forbindelse med dødsfaldet blev familien tilbudt psykologsamtaler i regi af Kræftens Bekæmpelse. Moderen og datteren havde et godt forløb. Moderen oplyser, at drengene ikke i samme grad deltog i sorgbearbejdningen, og at det var hendes oplevelse, at de i stedet brugte hinanden og blev endnu mere tætte, end de var før.

Moderen beskriver, at drengene i forbindelse med, at de nu er startet på hver sin uddannelsesinstitution, reagerer meget forskelligt, og at den ene dreng er begyndt at være sammen med en gruppe af unge, som hun ved har forbrug af euforiserende stoffer. Den anden dreng trækker sig i samværet med broderen og er meget optaget af sin skolegang.

Moderen er meget bekymret for den dreng, som er begyndt at færdes sammen med en gruppe af unge mennesker, som har et forbrug af euforiserende stoffer. Hun har ikke haft fornemmelse af, i hvor høj grad han passer sin skole.

Sønnen er brudt sammen og har fortalt moderen, at han igennem den sidste tid har haft forbrug af hash, og at han sover dårligt eller slet ikke om natten mere. Dette er årsag til, at hun retter henvendelse til kommunen. Drengen har derudover fortalt, at han har fået advars-

ler fra uddannelsesstedet på grund af højt fravær. Moderen fortæller, at de i familien aldrig tidligere har haft problemer, der rakte ud over, hvad de selv kunne håndtere.

Der udtrykkes ønske om hjælp til såvel moderen og sønnen. Moderen udtrykker et behov for hjælp til, hvordan hun bedre kan støtte op om sønnens behov på en relevant måde. Moderen fortæller, at sønnen siger, at han gerne vil have hjælp, men ikke ved, hvilken type af hjælp han har brug for.

Moderen er indforstået med, at det undersøges, om der foreligger tidligere sagsakter på drengen eller søskende. Dette er ikke tilfældet.

Det vurderes på henvendelse fra moderen på baggrund af de fremkomne oplysninger, at der er tale om en sag, der falder inden for målgruppen i kommunalt regi med ydelse efter § 11 stk. 3, eller § 52.

Baggrunden for denne vurdering er, at der er tale om en ung i begyndende misbrug og med risikoadfærd i forhold til ikke at færdiggøre sin ungdomsuddannelse. Samtidig vurderes sønnen at være psykisk skrøbelig. Yderligere oplysninger skal belyse, hvorvidt der er tale om problemstilling, der kan afhjælpes med en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3.

Sagsbehandleren kan med fordel overveje:

Kompleksitet

- Hvad ved jeg? – udover oplysningerne fra mor
- Viden om misbrugets betydning for indlæring og generel risici ved færden i misbrugsmiljøer
- Betydningen af erhvervelse af uddannelse
- Viden om tab af omsorgspersoner og problemer med forholdet til en tvilling
- Der er umiddelbart årsagsforklaringer til drengens reaktioner, baseret på oplevelsen af farens død

Problemets tyngde og type

- De forskellige problemstillinger tyngde skal yderligere afklares. På nuværende tidspunkt er der viden om, at misbrug og skolefravær er af nyere dato. Faderens sygdom og dødsfald er sket for mere end et år siden

Barnets, den unges og familiens forudsætninger

- Moderens motivation for at hjælpe sønnen og selv at deltage i den støtte, der tilbydes, vurderes at være tilstede
- Moderen har tidligere modtaget støtte i andet regi og har haft gavn af denne
- Moderen vurderer, at sønnens motivation ligeledes er til stede. Drengen virker knapt så motiveret for støtte som moderen

Hvad har jeg brug for mere viden om?

- Hvad er omfanget af misbruget og hvor længe har det stået på?
- Hvilke stoffer anvender drengen, hvordan skaffes disse, og i hvilket regi anvender han stoffer?
- Hvad vurderer drengen selv er årsagen til den forandrede adfærd?
- Hvordan beskriver drengen sine nære relationer?
- Hvordan er samspillet mellem moderen og drengen?
- Hvordan vurderer skolen drengen?

Hvordan skaffes denne viden bedst og hurtigst muligt?

Samtale med drengen og evt. møde med mor og søn/søskende inden for en kortere tidsramme, herefter beslutning om indhentelse af oplysninger fra uddannelsessted.

På dette tidspunkt kan det også være relevant at overveje, hvilken type indsats, der vil kunne imødekomme barnets og moderens behov for støtte. Er der afgrænsning alene til § 11, stk. 3, eller alvorligere problemstillinger? Dette kan give et fingerpeg om, hvorvidt der er tale om en problemstilling, der kan løses med en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3. På nuværende tidspunkt overvejes det, om problemstillingerne vil kunne afhjælpes med støtte efter § 11, stk. 3.

Samtale med drengen

Drengen fremstår lukket og genert, men udtrykker en vis motivation for at få hjælp. Han udtrykker ønske om at få alternativer til samvær ud over den gruppe af unge, som han har mødt i sin uddannelsesstart. Han ønsker ikke at tale om savnet til faderen, og udtrykker vrede mod broderen, som han beskriver som "snobbet" og "en dengse". Når han nævner broderen, bliver han skiftevis lettere aggressiv og ked af det.

I forhold til moderen og søsteren fortæller han, at han er flov over, at moderen skal bekymre sig over ham, da hun og søsteren har fortjent at have det godt, og han synes resten af familien er kommet godt igennem faderens død.

Han er usikker på sit uddannelsesvalg, men oplyser, at fraværet skyldes hans manglende nattesøvn og ikke hænger sammen med denne usikkerhed.

Om omfanget af misbrug fortæller han, at han ryger hash sammen med nogle andre unge, han har lært at kende på skolen. Det sker nogle gange hver uge, om aftenen eller i løbet af dagen, når han egentlig skulle være i skole. I starten røg han aldrig alene. Det er han begyndt med de sidste uger. Han ved ikke helt, hvorfor han opsøger de nye kammerater, men han oplever at få lov at være i fred sammen med dem. Han mener ikke selv, at han er afhængig af hash, men ryger sammen med de andre, fordi det hører med til at være en del af fællesskabet med den gruppe af unge samtidig med, at det får ham til at glemme sin situation. I starten fik han hash af de andre unge, men på det sidste er han begyndt at opsøge de steder, hvor han ved hashen kan købes, og han køber nu selv til eget forbrug.

Han udtrykker lede og håbløshed over for sin situation. Drengen beskriver sin folkeskolegang som uproblematisk,

men at det selvfølgelig blev sværere, da faderen blev syg. Han og broderen skulle på efterskole lige efter dødsfaldet, og han beskriver, at det var nemmere for dem at glemme sorgen, mens de var på efterskolen. Hans sorg og savn er imidlertid blevet stor, efter at han er kommet hjem. Han snakker ikke mere med broderen eller med moderen om faderen.

Han vil meget gerne i gang med at træne i fitnesscenter, men har svært ved at komme i gang, da hans nuværende kammerater slet ikke har den interesse. Han tror selv, at fast træning vil medvirke til, at han bliver naturligt træt. Han og tvillingebroren havde oprindeligt en aftale om, at de ville dyrke denne sport sammen, når de nu skiltes uddannelsesmæssigt, men broderen synes ikke, han har tid. Drengen ønsker ikke et møde, hvor hans søskende også skal deltage. Han vil gerne snakke om, hvad der skal ske – sammen med moderen.

Moderen og drengens indbyrdes forhold vurderes, på baggrund af fællesmødet, som tæt, men også med en vis afstandtagen fra drengen mod moderen. Drengen er tydeligt flov over sin adfærd, men moderen er meget nænsom over for ham og kommer ikke med bebrejdende ord. Hun er lydhør over for, at han ikke ønsker, at hans søskende skal deltage i den støtte han tilbydes, men er ikke enig, idet hun mener, at drengens og tvillingebrorens aktuelle afstand pinner drengen mere, end han vil give udtryk for.

Moderen er indforstået med, at der tages kontakt til uddannelsesinstitutionen med henblik på at få oplysninger om, hvordan skolen vurderer drengens adfærd og hans mulighed for at klare skolegangen eller få afklaret, om det er det rigtige skolevalg. Drengen er skeptisk over for kontakten til skolen, som han ikke mener skal blande sig.

Der indhentes oplysninger ved telefonsamtale med drengens kontaktlærer. Af denne samtale fremgår det, at drengen klarede sig fint fagligt de første 2 – 3 uger, og at fremmødet var fint. Siden da, de sidste 2 – 3 måneder, er fraværet steget, og hans deltagelse, når han er der, er minimal. Han beskrives ikke som en dreng med mange kammerater, og hans nuværende fravær har gjort, at han er ekskluderet af fællesskabet. Læreren har ikke indgående viden om, hvad drengen laver i fritiden, og hvem han er sammen med.

Vurdering

På baggrund af de tilgængelige informationer vurderes det, at problemstillingen ikke kan løses med en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3. Vurderingen er foretaget på baggrund af elementerne. Det vurderes, at det er nødvendigt at foretage en børnefaglig undersøgelse.

Kompleksitet

Der er tale om flere problemstillinger som misbrug, skolefravær og muligvis ubearbejdet sorg/vrede, og disse vurderes at have stået på igennem en længerevarende periode.

Problemets tyngde og type

Drengens problemstillinger vurderes at være nært beslægtede med faderens død. Sorgen over faderens død er muligvis reaktiveret efter at være vendt hjem fra efterskolen, og oplevelsen af at være alene i sorgprocessen virker tyngende for drengen.

Der er forskelligrettede oplysninger, der peger på divergens i forhold til perioden og omfanget af misbrug, og de konsekvenser, det har, for drengens trivsel og skolegang. Derudover er drengen selv i tvivl om skolevalget, og han

har ikke profiteret af skolegang igennem flere måneder. Drengen udviser alvorlige symptomer, og ændringen i adfærd har stået på i noget tid.

Barnets, den unges og familiens forudsætninger

Det vurderes, at drengen og moderen er motiveret for støtte. Moderens positive og nænsomme tilgang til sønnen og hendes viden om sorgbearbejdning vurderes at være en stor ressource i forhold til hendes bidrag til indsatsen.

Samlet vurdering

Det vurderes, at det vil være nødvendigt at lave en børnefaglig undersøgelse, jf. servicelovens § 50, for at undersøge barnets forhold nærmere. Det vurderes, at der skal være fokus på tre områder i undersøgelsen (udvikling/adfærd, skolegang og sundhed), så en indsats kan målrettes de reelle behov, drengen har.

Det vurderes samtidig, at en indsats her og nu, jf. servicelovens § 52, stk. 2, i forhold til påbegyndelse af misbrugsbehandling, vil være nødvendig.

5

Ankestyrelsens vurdering af brugen af § 11, stk. 3

Følgende tre eksempler på anvendelse af § 11, stk. 3, er taget fra Task Forcens analyseforløb på børne- og ungeområdet fra forskellige kommuner og er eksempler på, hvordan Ankestyrelsen konkret har forholdt sig til, om kommunerne har lavet en korrekt faglig vurdering i forhold til iværksættelse af støtte efter § 11, stk. 3. Der gengives de oplysninger, som lå på sagen. Ankestyrelsens vurdering baserer sig således på de oplysninger, som var tilgængelige.

Eksempel 1

Oktober 2013: En kommune modtager en underretning fra skolen om bekymring for en dreng på 14 år. Drengen har efter sommerferien ændret adfærd. Skolen oplyser, at drengen har svært ved at koncentrere sig i timerne, han kommer ofte i konflikt med klassekammeraterne, han har meget fravær og passer ikke sine lektier. Han har fortalt sin lærer, at han for nylig har fået at vide, at hans biologiske far døde, da han var ganske lille, og at moderens nye mand (drengens stedfar) ikke er hans far, hvilket han ellers altid havde troet.

Kommunen taler med moderen, der oplyser, at hendes dreng, når han er hjemme, isolerer sig. Han er

ude om aftenen senere, end han må, og han tager kraftigt afstand fra sin stedfar, som han ellers har været meget knyttet til. Det giver spændinger i familien, og moderen ønsker rådgivning og hjælp til at tackle drengens reaktion på, at hans far ikke var den, han troede.

Der blev iværksat støtte efter § 11, stk. 3, for drengen i form af samtaler, og mor og stedfar fik et forældrekursus. Der blev ikke iværksat en børnefaglig undersøgelse.

Ved Ankestyrelsens gennemgang af sagen viser det sig, at kommunen tidligere (i 2011) har modtaget underretning om bekymring for drengen og hans mindre søskende, der flere gange var ladet alene og holdt ude fra lejligheden om aftenen, hvor stedfaderen ellers skulle passe dem, fordi moderen var på arbejde. Det viste sig, at kommunen i 2012 havde modtaget anmeldelsesrapport fra politiet om, at drengen havde truet en pige med en kniv. Kommunen havde ikke gjort noget i hverken 2011 eller 2012.

Drengens nye viden om sin biologiske far er udslagsgivende for hans aktuelle ændrede adfærd og kan isoleret set betragtes som en afgrænset problemstilling, som giver drengen et behov for en ind-

sats, der kan hjælpe ham og familien med at håndtere situationen.

Men der er noget, der peger i retning af, at det ikke er hele problemstillingen. Der tegner sig, i de oplysninger kommunen allerede har fra 2011 og 2012, et billede af en mere kompleks problemstilling.

Eksemplet illustrerer, at en viden eller forhistorie kan være afgørende i forhold til vurderingen af, om en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3, vil være tilstrækkelig, eller om der er en tungere problemstilling og behov for yderligere støtte.

Ankestyrelsen vurderede, at det ikke var den korrekte faglige vurdering, at kommunen nøjedes med at tilbyde støtte efter § 11, stk. 3, og ikke lavede en børnefaglig undersøgelse til udredning af, om der var behov for særlig støtte.

Eksempel 2

Mor og en 10-årig pige henvender sig til kommunen og beder om støtte til pigen i forbindelse med hendes forhold til sin far, som hun er på weekendsamvær hos hver anden weekend. Hun føler sig overset og nedgjort i faderens hjem, og det går ud over hendes selvværd og trivsel.

Der holdes børnesamtale med pigen, og der tales med hende om, hvordan hun kan passe på sig selv, når hun er på weekend hos faderen. Hvis problemerne fortsætter, og hun fortsat er ked af det, må hun henvende sig igen.

Efter nogle måneder henvender moderen sig igen, og fortæller, at hun stadig er bekymret for pigen, og at hun ikke vil udlevere hende til samvær den kom-

mende weekend. Moderen ønsker råd og vejledning fra Familiehuset.

Der tales med faderen. Stedmor ønsker ikke at deltage. Faderen er enig i, at der er en dårlig stemning, når hans datter er på samvær. Efter hans opfattelse skyldes det, at forholdet mellem stedmor og mor er dårligt, hvilket påvirker pigen.

Der holdes møde med faderen og moderen. Forældrene bliver enige om, at de skal tale sammen om pigens trivsel, og at de i en periode vil skåne hende ved, at samværet med faderen i en periode klares ved, at faderen besøger sin datter hver anden weekend hos moderen. Moderen og pigen bliver henvist til forløb i Familiehuset efter § 11, stk. 3, for at få råd og vejledning med henblik på, dels at støtte moderen i at undgå, at hendes dårlige forhold til stedmoderen skulle påvirke pigen og dels, at pigen skulle støttes i ikke at lade sig påvirke af de voksnes indbyrdes problemer.

Ankestyrelsen vurderede, at der er tale om en afgrænset problematik, der er relateret til pigens mistrivsel på grund af stemningen i faderens hjem, når hun er på weekendsamvær. Det vurderes, at moderens og stedmoderens indbyrdes dårlige forhold er problemet, og at det påvirker pigen negativt.

Ankestyrelsen vurderede, at det var en korrekt faglig vurdering, at der blev igangsat en indsats efter § 11, stk. 3, da der var tale om en afgrænset problemstilling.

Eksempel 3

Den 8. september 2015 underrettede børne- og ungdomspsykiatrien kommunen om en 16-årig pige, som havde haft et længere forløb i børne- og ungepsykiatrien med blandt andet langvarig indlæggelse. Børne- og ungepsykiatrien underrettede om, at der var behov for udredning af pigens behov for særlig støtte i forbindelse med, at hun skulle udskrives. Det var beskrevet, at pigens angstanfald havde udviklet sig til en fast tilstand, der prægede hende. Hun oplevede uvirkelighedsfølelse og tvangstanke.

Kommunen vurderede på baggrund af oplysningerne i underretningen, at pigen var psykisk sårbar, havde haft selvskadende adfærd samt negative tanker om livet, men at der ikke var behov for at handle inden for 24 timer. Kommunen indkaldte pigen og forældrene til møde.

I underretningssamtale med forældrene fortalte de om forløbet med indlæggelse og om de planer, den unge selv havde.

I underretningssamtalen med pigen fortalte hun blandt andet, at hun ikke ønskede udskrivelse fra børne- og ungepsykiatrisk hospital. Det, der bekymrede hende mest, var igen at få panikanfald. Hun mente, at det eventuelt kunne undgås ved psykologsamtaler. Hun havde et godt forhold til sine forældre og havde det godt derhjemme, men ville gerne have professionelle at tale med.

Der blev iværksat forebyggende støtte efter § 11, stk. 3, i Familiehus med henblik på styrke pigens selvtillid og forståelse for sit sygdomsforløb, så hun på sigt kunne være alene.

Ankestyrelsen vurderede, at der er tale om en afgrænset problemstilling relateret til pigens udskrivelse efter indlæggelse på børne- og ungdomspsykiatrisk afdeling og den deraf følgende usikkerhed og egen bekymring for, om hun kunne klare sig uden professionel støtte. Det blev vurderet, at såvel forældrene som pigen havde ressourcer, og at der ikke var tale om andre sociale vanskeligheder.

Ankestyrelsen vurderede, at det var en korrekt faglig vurdering, at en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3, var tilstrækkelig, da der var tale om vanskeligheder, der relaterede sig til en afgrænset problemstilling, og løsningen trådte klart frem.

Serviceovens

§ 11 stk. 3

– en tidlig og
forebyggende
indsats